

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Susanna Hietaharju & Milja Korpela

Seksuaalikasvatus 8.- ja 9.-luokkalaisten näkökulmasta

Seksuaalisuuden monimuotoisuus

Opinnäytetyö
Syksy 2022
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Susanna Hietaharju ja Milja Korpela

Työn nimi: Seksuaalikasvatus 8.- ja 9.-luokkalaisten näkökulmasta: Seksuaalisuuden monimuotoisuus

Ohjaaja: Aino Alaverdyan

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 54

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa seksuaalikasvatuksen kattavuutta nuorten näkemysten ja kokemusten pohjalta. Tavoitteena oli selvittää, mitä nuoret ajattelevat koulun seksuaalikasvatuksesta, mitä nuorten mielestä seksuaalikasvatuksesta jää uupumaan ja miten seksuaalikasvatusta voitaisiin kehittää koulun opetuksessa. Tutkimuksessa huomioitiin seksuaalisuuden monimuotoisuus, erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asema kasvatuksessa ja se, miten heteronormatiiviseksi nuoret kokevat opetuksen koulussa. Tutkimuksen avulla pystytään antamaan kouluille ja virallisille tahoille tietoa, jonka avulla he pystyvät lähteä kehittämään seksuaalikasvatustaan ajankohtaisemmaksi ja kattavammaksi.

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Kauhajoen yhteiskoulun kanssa. Toteutustapana oli määrällinen tutkimus, jossa aineistoa kerättiin Webropol-kyselylomakkeen avulla. Kyselyyn vastasivat ainoastaan 8.- ja 9.-luokkalaiset, sillä 7.-luokkalaisilla ei vielä seksuaalikasvatusta ole. Tutkimus toteutettiin anonyymisti, eli kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä ei pystytä selvittämään. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Kyselylomakkeesta saatuja tuloksia tulkittiin prosenttien ja numeroiden avulla. Tutkimustuloksista muodostettiin kuvioita, jotka selkeyttivät tulosten analysointia.

Tutkimustuloksista nousi esille seksuaalikasvatuksen puutteellisuus. Kouluympäristöt ovat edelleen heteronormatiivisia, mikä vaikuttaa erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Koulumaailmassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kokevat tulevansa syrjityksi ja huomiotta jätetyiksi, eikä kouluympäristö ole tarpeeksi turvallinen heille siellä esiintyessä kiusaamista, nimittelyä ja loukkaavia vitsejä. Tutkimuksen tuloksista voi päätellä, että koululla on valta vaikuttaa nuorten elämään myös tulevaisuuden kannalta, sillä turvallisella kouluympäristöllä pystytään takaamaan taidot kohdata muut kunnioittavasti. Ymmärrystä lisäämällä ja laajentamalla toisten ihmisten erilaisuudet hyväksyttäisiin, mikä osaltaan vähentäisi henkistä ja fyysistä väkivaltaa kouluympäristössä.

¹ Asiasanat: seksuaalikasvatus, nuoret, seksuaalisuus, koulu, moninaisuus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Social services

Authors: Susanna Hietaharju and Milja Korpela

Title of thesis: Sexual education from the view of eighth and ninth grades: The diversity of sexuality

Supervisor: Aino Alaverdyan

Year: 2022

Number of pages: 54

Number of appendices: 2

The aim of the thesis was to study teenagers' opinions on sexual education. The aim was to research, what teenagers think of the schools' sexual education, what they think is missing from that and how to develop the education. The study focused on the diversity of sexuality, the position of sexual and gender minorities in the education and how heteronormative teenagers experience the schools' sexual education. With the study, information can be given to schools and official sources, so that they can develop their sexual education to be more current and comprehensive.

The study was carried out in collaboration with Kauhajoki lower secondary school. Implementation was quantitative study, and the material was collected with a Webropol-survey. To the survey answered only eight and nine grades' students because seven graders do not yet have sexual education. The study was carried out anonymously, so the identity of the respondents cannot be revealed. The participation to study was completely voluntary. The results were read used by percents and numbers. The results were compiled to diagrams, making the analysis clearer.

The results revealed a lack of sexual education. School environments are still heteronormative, which affects especially sexual and gender minorities. At schools, these minorities feel discriminated and ignored, and the school environment is not safe enough for them, while there appears bullying, calling names and offensive jokes. From the results can be concluded, that the school has the power to affect teenagers' lives, also by looking at their futures, since safe school environment can offer skills to meet other people respectfully. By increasing understanding, differences in people would be accepted, which would reduce emotional and physical violence in school environments.

¹ Keywords: sexual education, teenagers, sexuality, school, diversity

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1 Aiheen valinta ja perustelu	7
2.2 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
2.3 Aiemmat tutkimukset aiheesta.....	9
3 NUORTEN SEKSUAALISUUS JA SEN MONINAISUUDEN ILMENTYMINEN	10
3.1 Seksuaalisuus käsitteenä.....	10
3.2 Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden avaaminen	11
3.3 Nuorten seksuaalisen kasvun esiintyminen.....	12
4 MONINAISEN SEKSUAALIKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	14
4.1 Seksuaalikasvatus käsitteenä	14
4.2 Moninaisuuden huomioiminen seksuaalikasvatuksessa	15
4.3 Koulujen heteronormatiivisuus	16
4.4 Seksuaalikasvatuksen lisääntymiskeskeisyys	18
4.5 Seksuaalikasvatuksen toteutuminen yläkouluissa.....	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
5.1 Aineiston analyysi.....	21
5.2 Kohderyhmän kuvaus.....	22
5.3 Opinnäytetyöprosessi.....	22
5.4 Tutkimuksen eettisyys	23
5.5 Määrällinen tutkimus	24
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
6.1 Taustatiedot.....	26

6.2	Seksin harrastaminen.....	28
6.3	Tiedonsaanti.....	31
6.4	Väkivalta ja syrjintä.....	34
6.5	Koulun seksuaalikasvatus	39
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8	POHDINTA.....	46
8.1	Kehitysehdotuksia koululle	46
8.2	Ajatuksia oppimisprosessista	48
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2020) toteuttamassa kouluterveyskyselyssä on perehdytty sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointiin. Jokelan ym. (2020, s. 27) kyselyssä tulokset osoittavat eroja sateenkaarinuorten ja muiden nuorten välillä lähes kaikilla osa-alueilla, joita kyselyssä tarkasteltiin: hyvinvointi ja osallisuus, elintavat, terveydentila, seksuaaliterveys, kouluhyvinvointi, väkivaltakokemukset sekä tuen ja avun saanti. Kyselyssä seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten mielestä tarvittaisiin enemmän tietoa liittyen seksuaalisuuteen, omaan kehoon, ihmissuhteisiin, ehkäisyyn sekä seksitauteihin. Kyselyn mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat myös kokeneet seksuaalista väkivaltaa enemmän kuin muut nuoret sekä heillä on enemmän erilaisia terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä haasteita, muun muassa mielenterveysongelmia (mts. 21).

Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimii Kauhajoen Yhteiskoulu, joka on yläkoulu osana Kauhajoen koulukeskusta ja yhtenäistä perusopetusta (Kauhajoki, i.a.). Perusopetus tarjoaa nuorelle hyödyllisiä uusia tietoja ja taitoja niin oppiaineisiin kuin elämäntaitoihin liittyen (Mannerheimin lastensuojeluliitto, i.a.). Opetus tukee kasvua ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Yläkouluun meno sijoittuu nuoren elämässä haasteelliseen kehitysvaiheeseen, alkavaan murrosikään. Koululla on erityisen merkittävä rooli nuorten kehityksessä elämän eri osa-alueilla, sillä koulussa nuoret hakevat omaa paikkaansa ryhmässä, luovat uusia ystävyys-suhteita, kokeilevat eri rooleja ja harjoittelevat toisten kanssa toimimista. Yläkouluiässä nuoret myös usein vertaavat itseään muihin pohtien, mitä heistä ajatellaan, tai miten tulisi toimia eri tilanteissa.

Perusopetuksessa seksuaalikasvatuksen rooli puolestaan korostuu yhä enemmän nyky-päivänä, koska nuorilla on mahdollisuus päästä helposti ja nopeasti käsiksi internetin kautta seksuaalisuuteen ja seksiin liittyviin materiaaleihin (Kihlström, 2020, s. 23). Materiaalia on saatavilla enemmän kuin koskaan, minkä vuoksi joukkoon mahtuu myös paljon virheellistä tietoa. Kaiken tietotulvan keskellä nuoret tarvitsevat riittävät faktatiedot seksuaalisuudesta, jotta osaavat erottaa väärän tiedon oikeasta (mts. 24). Myös nuorten kehittyvä itsetunto sekä tapa ajatella itsestään ovat alkavan murrosiän vaiheessa herkässä tilassa, joten koulun antama tuki on hyvin arvokasta.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta ja perustelu

Sarvikivi (2020) esittää koulujen seksuaalikasvatuksen laadussa olevan paljon koulukoh-
taisia eroja. Hän huomauttaa seksuaalikasvatuksen keskittyvän vieläkin pitkälti sukupuoli-
tauteihin, lisääntymiseen ja raskauden ehkäisyyn. Seksuaalikasvatuksen tulisi vastata
nuorten todellisiin tarpeisiin, jotka ovat tänä päivänä monimuotoisia ja suuressa muutok-
sessa. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt tulisi ottaa seksuaalikasvatuksessa nykyistä
paremmin huomioon. Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus tulisi huomioida nyky-
ajan vaatimusten mukaisesti koulujen opetussuunnitelmassa. Sarvikivi toteaa, että kou-
lussa annettu tieto sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta on edelleen melko
kapea-alaista ja heteronormatiivista.

Opettajilla tulisi olla enemmän keinoja käytettäväksi sukupuolen ja seksuaalisuuden moni-
naisuuden kohtaamiseen (Sarvikivi, 2020). Sukupuolisensitiivisyyden tulisi näkyä nykyistä
selvemmin seksuaalikasvatuksessa. Seksuaalikasvatuksen sisältöä ja toteutustapoja to-
dellakin olisi kehitettävä sekä sisältöä monipuolistettava. Uusille ajankohtaisille tutkimuk-
sille aiheeseen liittyen on ehdottomasti tarvetta, ja olisi merkittävää kehittää koulujen sek-
suaalikasvatusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt huomioon ottavammaksi, jotta hei-
dän ihmisoikeutensa tulisivat täytetyiksi. Tulevaisuudessa olisi myös aktiivisesti kuultava
nuoria, jotta heidän tarpeensa koulujen seksuaalikasvatuksessa täytyisivät.

Jotta nuorten hyvinvointi pystyttäisiin turvaamaan ja sitä tukemaan, tulisi luoda palvelujär-
jestelmä, jossa huomioidaan erilaiset nuorten hyvinvointia uhkaavat tekijät (Hästbacka &
Sirén, 2017, s. 18). Erilaisissa ympäristöissä, kuten kouluissa, työelämässä, julkisissa ti-
loissa ja harrastuksissa, tulisi kiinnittää huomiota sateenkaarinuorten yhteiskunnalliseen
asemaan sekä siihen, miten ennakkoluulot, syrjintä ja osallisuuden puute ilmenevät. Aiem-
min tehdyistä tutkimuksista huomataan, että yhdenvertaisuuteen julkisissa palveluissa on
vielä matkaa (mts. 18).

Aiempien tutkimuksien perusteella osataan sanoa, että heteronormatiivisuus ja homofobia
kouluissa luovat vähemmistöille ahdistavia tilanteita, mutta joihin opettajat pystyvät

vaikuttaa luomalla hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin sekä auttaa lievittämään negatiivista sisältöä (Wimberly, 2015, s. 99). Kattavammilla tutkimuksilla tulisi ottaa selvää, mitä muutoksia opetussuunnitelmaan ja koulun pedagogiikkaan täytyisi tehdä sekä miten, jotta vähemmistöihin kuuluville voitaisiin tarjota turvallisempi kouluympäristö. Jotta nämä saataisiin selville, tulee kuulla oppilaita ja heidän omia kokemuksiaan (mts. 99).

2.2 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Jotta oppilaat kiinnittyvät kouluympäristöönsä ja välttyvät syrjäytymästä, heidän tulee kokea tulevansa hyväksytyksi ja kokea kuuluvansa joukkoon (Keiski ym., 2017, s. 25; Poikkeuksen ym., 2013, s. 111–112 mukaan). Virallinen koulumaailma eli opetus ja opetussuunnitelmat esimerkiksi terveystiedon osalta koetaan heteronormatiivisena, ja taas epävirallisessa koulumaailmassa, eli välitunneilla, opettajien ja muiden oppilaiden asenteissa saatetaan nähdä heteronormatiivisia malleja (Keiski ym., 2017, s. 25; Taavetin, 2015, s. 80–82, mukaan). Vähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat, ettei kouluilla ole valmiuksia kohdata heitä (Alanko, 2014, s. 43–44; Keiskin ym., 2017, s. 26 mukaan).

Työn tavoitteena on selvittää, kokevatko nuoret koulun seksuaalikasvatuksen vastaavan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tarpeisiin ja olevan tarpeeksi kattavaa. Tarkoituksena on saada selville, oppivatko nuoret tarpeeksi omasta seksuaalisuudestaan ja omasta identiteetistään sekä tulevatko he huomioiduksi ja kuulluksi koulun seksuaalikasvatuksessa. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla valtakunnallisesti voitaisiin mahdollisesti lähteä muuttamaan opetussuunnitelmaa ja koulujen opetuksen sisältöä tarvittaessa hyväksyttävämmäksi, monimuotoisemmaksi ja myös vähemmistöjen tarpeisiin vastaavaksi. Myös epäviralliseen kouluun, eli muun muassa opettajien ja muiden oppilaiden asenteisiin, halutaan saada selvyttä, ja tarjota tarvittaessa mahdollisuus lähteä rakentamaan turvallisempaa kouluympäristöä.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Mitä yläasteikäiset nuoret ajattelevat koulun seksuaalikasvatuksesta?
2. Mitä nuorten mielestä seksuaalikasvatuksesta jää uupumaan koulun opetuksessa?
3. Miten nuorten mielestä seksuaalikasvatusta voi kehittää koulun opetuksessa?

2.3 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Viime vuosikymmeninä nuorten seksuaalinen kasvu ja seksuaaliterveys ovat olleet suuren mielenkiinnon kohteena (Kuortti, 2012, s. 8). Heidän seksuaalisuutensa ja sen ilmenemis-
muodot ovat olleet usein jopa huolenaiheena. Seksuaalisuuteen liittyviä arvoja, käsityksiä,
käyttäytymistä ja heihin vaikuttavaa seksuaalikulttuuria on pohdittu paljon, mutta aiheita on
tutkittu hyvin vähän heidän näkökulmastaan. Nuoria on siis kuultu yllättävän vähän tutki-
musten tuottaman tiedon kautta (mts. 8).

Pietilän ja Savikosken (2019, s. 12) tutkimuksessa selviää, että nuoret kokivat seksuaali-
kasvatuksen sisällössä ja toteutuksessa olevan kehitettävää. Nuoret olivat tyytymättömiä
seksuaalikasvatuksen laatuun, seksuaalikasvattajien toiminta oli puutteellista, ja heillä oli
kokemus siitä, että opetusmenetelmät ja taidot kaipaavat parannusta. Nuoret myös toivovat,
että seksuaalikasvatus olisi monipuolisempaa ja laadukkaampaa. Myös Ahon ja Voutilai-
sen (2017, s. 24–29) tutkimuksessa tulee ilmi, että seksuaalisuus kiinnostaa nuoria, mutta
aihealueet, joita tunneilla käsitellään, ovat suppeita, ja he toivovatkin, että useampia ai-
heita käsiteltäisiin seksuaalikasvatustunneilla. Tutkimustuloksista nousi myös esille, että
tietoa seksuaalisesta väkivallasta, seksuaalisesta suuntautumisesta ja seksuaalioikeuk-
sista oli saatu vähän.

Piltonen ja Saari (2020, s. 42) esittävät opinnäytetyössään, että seksuaalisuuteen liittyviä
käsitteitä tulee tarkentaa ja tuoda enemmän yläkouluikäisten tietoisuuteen tulevaisuu-
dessa. Aiheena seksuaalisuuden monimuotoisuutta pitäisi tutkia lisää ja tehdä tutkimuksia
niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kotimaisille tutkimuksille aiheesta olisi siis todel-
lakin tarvetta. He toteavat, että tutkimuksia löytyy vähän, sillä käsitteenä seksuaalisuuden
monimuotoisuus on vielä uusi. Se on kuitenkin tänä päivänä noussut enemmän pinnalle,
sillä asioita ja mielipiteitä tuodaan esille ja uusia näkökulmia muodostuu koko ajan.

3 NUORTEN SEKSUAALISUUS JA SEN MONINAISUUDEN ILMENTYMINEN

3.1 Seksuaalisuus käsitteenä

Seksuaalisuus on osa jokaista ihmistä (Marttinen, 2019, s. 7). Se on osa ihmisen fyysistä olemusta eli sitä, miltä hän näyttää, sekä osana ihmisen persoonaa, eli sitä, millainen hän on. Ihmisen seksuaalisuus on moninainen ilmiö, johon liittyy ihmisen biologinen sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuoliroolit (Merrick & Greydanus, 2016, s. 2). Ihminen on seksuaalinen olento jo syntymästään lähtien (Honkanen, 2017, s. 21).

Seksuaalisuus liittyy omaan sukupuoleen ja kehoon, tunteisiin ja haluun olla lähellä toista ihmistä (Marttinen, 2019, s. 27). Seksuaalisuus on halua rakastaa, rakastua ja harrastaa seksiä. Seksuaalisuuteen liittyy kokemus omasta kehosta ja sukupuolesta. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja saa itse määritellä, millainen on. Jokainen ihminen on vapaa toteuttamaan vapaasti omaa seksuaalisuuttaan, kunhan se ei loukkaa muita ihmisiä.

Arkikielessä seksuaalisuutta kuvataan usein seksinä, mutta seksuaalisuus ei ole sama asia kuin seksin harrastaminen, vaan seksi on yksi tapa ilmaista seksuaalisuutta (Bildjuschkin, 2015, s. 9). Seksuaalisuuteen liittyy siis hyvin paljon muutakin, kuten kosketus, hellyys, katseet, suuteleminen, halu kokea nautintoa, mielen ja kehon hyvinvointi sekä suhde omaan kehoon. Nämä asiat vaikuttavat siihen, millaiseksi oma seksuaalisuus muodostuu. Joillekin ihmisille seksuaalisuus on merkittävä osa elämää, joillekin vähemmän merkittävä.

Nuorten seksuaalisissa haluissa toisiaan kohtaan ei ole mitään häpeällistä (Luxmoore, 2016, s. 19). Seksuaalisuus on mahdollisuus, ja se tarkoittaa parhaimmillaan monia myönteisiä asioita (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2019, s. 23). Se voi vahvistaa minäkuvaa, itsetuntemusta ja myönteistä kehonkuvaa. Jokainen rakastava kosketus vahvistaa positiivisesti seksuaalisuutta. Seksuaalisuus kulkee mukana pitkin elämää, se tosin muotoutuu ja kehittyy eri elämänvaiheissa. Nuoren saadessa tietoa seksuaalisuudesta jo varhaisessa vaiheessa on hänellä hyvät lähtökohdat kasvaa itsevarmaksi ja hyvinvoivaksi aikuiseksi (mts. 26).

3.2 Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden avaaminen

Seksuaalinen suuntautuminen kertoo, kehen ihminen tuntee vetoa seksuaalisesti ja/tai emotionaalisesti (Hästbacka & Sirén, 2017, s. 13). Tämän moninaisuus jaotellaan yleensä homo-, bi- ja heteroseksuaalisuuteen. Homoseksuaalit tuntevat vetoa samaa sukupuolta kohtaan, kun taas biseksuaalit tuntevat vetoa sekä omaa että toista sukupuolta kohtaan. Moninaisuudella kuitenkin viitataan myös muihin nimikkeisiin huomioiden koko suuntautumisen kirjon. Muita nimikkeitä voivat esimerkiksi olla pan- ja aseksuaalisuus (mts. 13–14).

Sukupuolen moninaisuus viittaa erityisesti sukupuolivähemmistöihin, eli henkilöihin, jotka eivät koe kuuluvansa tai mahdu yhteiskunnan normatiiviseen muottiin kahdesta sukupuolesta, naisesta ja miehestä (Ahtola ym., 2019, s. 75). Joillain ihmisillä esimerkiksi syntymässä määritelty sukupuoli ei vastaa omaa identiteettiä, eli tytöksi määritelty voi kokea olevansa poika tai toisin päin, jolloin tätä kutsutaan transsukupuolisuudeksi (mts. 75–76). Osa transihmisistä taas ei koe kuuluvansa tai samaistuvansa kumpaankaan sukupuoleen, jolloin voi identifioitua muunsukupuoliseksi, androgyyniksi tai transgenderiksi. Kokemus syntymisestä väärään kehoon, vierauden tunne ja ahdistuneisuus omasta kasvun kehityksestä ovat nimeltään kehodysforia (mts. 76).

Kaikki seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat kohtaavat erilaisia haasteita elämässään, muun muassa kiusaamista, erilaisuuden tunnetta sekä painostusta muuttaa tai kieltää oma seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuolen ilmaisu (Healey, 2014, s. 17). Vaikeudet vaikuttavat esimerkiksi työkentällä, opiskeluissa, parisuhteissa sekä oman itsensä ja identiteettinsä muodostamisessa. Seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti eivät aiheuta mielenterveysongelmia, vaan vähemmistöihin liitetyt sosiaaliset paineet (mts. 17).

Seksuaalioikeuksien mukaan kaikilla on oikeus olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä, väkivallasta tai vähättelystä (Oinonen & Susineva, 2021, s. 20). Kaikilla tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet osallistua yhteiskunnan toimintaan, ilman että ketään syrjitään luokan, uskonnon, sukupuolen, kulttuurisen tai etnisen taustan, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuolen ilmaisun, vammaisuuden tai iän perusteella. Myös seksuaalinen ja sukupuoleen liittyvä itsemääräämisoikeus tulee olla merkittävänä lähtökohtana aina vähemmistöjä koskevissa päätöksenteoissa ja kysymyksissä (Ahtola, 2019, s. 59).

3.3 Nuorten seksuaalisen kasvun esiintyminen

Nuorilla murrosiän kynnyksellä alkavat fyysiset ja emotionaaliset muutokset (Siegel, 2014, s. 41). Usein nuoren suhde vanhempiin muuttuu etäisemmäksi ja omien ystävien merkitys omassa elämässään korostuu. Myös omat toimintatavat ja persoonallisuus muokkautuvat.

Fyysisinä muutoksina hormonitoiminta muuttuu ja sukuelimet kehittyvät (Siegel, 2014, s. 41). Muun muassa pojilla sukupuolielimet ja lihakset kasvavat ja tytöillä lantio ja rinnat kehittyvät (mts. 281). Emotionaalisena muutoksena tyypillisesti oma seksuaalisuus ja siihen liittyvät tunteet heräävät. Ne voivat tuntua nuoresta hämmentäviltä ja pelottavilta, mutta myös ihanilta ja kiihkeiltä. Seksuaalisuuden heräämisen ajatellaan olevan yksi nuoruuden alkamisen merkeistä (mts. 42).

Seksuaalisten tuntemusten herääminen on merkittävällä tavalla osa nuoruutta (Siegel, 2014, s. 284). Kaikki kokevat sen eri tavalla, ja kaikki myös reagoivat siihen eri tavoin. Monet kokevat tässä kohdin olevansa täysin avuttomia, omien tunteidensa vietävissä ja menettäneenä kyvyn hallita omaa elämäänsä. Mielessä pyörii mielijohteita, fantasioita, mielikuvia ja pakonomaisia haluja, joiden voimakkuuteen vaikuttavat henkinen kypsyyttä, tietoisuus omista tunteistaan sekä kulttuuriset käyttäytymisnormit (mts. 285). Jos nämä normit kieltävät omien sisäisten tuntemusten ilmaisemisen, voi tämä aiheuttaa paljon tukahdutettuja tunteita ja seksuaalisuutta. Ihmisen biologiaan kuuluu kehittyminen seksuaalisesti kypsäksi nuoreksi ja aikuiseksi, mutta siihen, miten ilmaisemme ja koemme seksuaaliset tunteemme, vaikuttavat oma temperamenttimme, sosiaalinen ympäristömme ja kulttuurimme (mts. 286).

Omaa seksuaali-identiteettiään tai seksuaalisuuttaan tutkaileva nuori saattaa kokeilla erilaisia seksuaalisuuden toteuttamistapoja, ihmissuhteita ja rooleja, joilla voi liian aikaisesti toteutettuna olla haitallinen vaikutus nuoren seksuaaliseen kehitykseen (Brusila ym., 2020, s. 167–168). Hyväksyntää hakeva, epävarma nuori voi suostua seksuaalisiin tekoihin, joihin ei vielä henkisesti olisi valmis. Ennenaikaisilta seksuaalikokemuksilta yhteiskunta pyrkii suojelemaan nuoria esimerkiksi suojaikärajan avulla (mts. 167).

Yksi vakavin uhriksi joutumisen muoto on nuoruudessa koettu sukupuoleen kohdistuva väkivalta tai häirintä, kun otetaan huomioon näistä aiheutuvat seuraukset (Aaltonen, 2012, s.

12). Esimerkiksi haavoittavat kokemukset, syrjintä, seurusteluväkivalta, koulukiusaaminen ja häirintä sekä kaltoinkohtelu seurustelusuhteessa heikentävät itsetuntoa, lisäävät haavoittuvaisuutta, ruokkivat arvottomuuden ja yksinäisyyden tunteita, aiheuttavat masentuneisuutta ja sosiaalista vetäytymistä sekä lisäävät alttiutta kaltoinkohtelulle (mts. 13). Väkivallan kokemuksilla nuorena on yhtymäkohtia sukupuoleen ja seksuaalisuuteen ja epätasa-arvoon näihin liittyen.

Murrosiän kehitys tuo mukanaan suuria muutoksia nopeasti (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 147). Jotta nuorten hyvinvointi ja turvallisuus pystytään takaamaan, on tärkeää lasten ja nuorten palveluissa eri alojen ammattilaisten, nuorten ja heidän vanhempiensa tehdä keskenään yhteistyötä. On varmistettava lasten ja nuorten tiedon saaminen ja seksuaalisen kehityksen tukeminen. Erityisesti kouluissa seksuaalikasvatus kuuluu opettajien ja oppilashuollon tehtäviin (mts. 147).

4 MONINAISEN SEKSUAALIKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Seksuaalikasvatus käsitteenä

Seksuaalikasvatus on osa kokonaisvaltaista hyvinvointiamme ja terveyttämme, joten sillä on suuri merkitys kasvatustyössä (Kihlström, 2020, s. 22). Seksuaalikasvatuksella on vaikutuksia mielen hyvinvointiin, minäkuvan rakentumiseen, elämönhallintataitojen lisäämiseen, itsensä ymmärtämiseen ja hyväksymiseen sekä itsensä arvokkaaksi kokemiseen. Seksuaalikasvatuksen avulla voidaan opettaa myös, miten muut ihmiset otetaan huomioon, miten kaikkia kohdellaan saman arvoisesti ja miten toisen sekä oman kehon rajoja kunnioitetaan (mts. 23). Seksuaalikasvatus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella omia arvoja sekä asenteita, kehittää keskeisiä elämäntaitoja, päätöksenteko- ja kommunikointitaitoja sekä myönteisiä asenteita (Oinonen & Susineva, 2021, s. 9). Seksuaalisuuteen ja seksuaalikasvatukseen liittykin usein keskustelua identiteetistä, itseilmaisusta ja rajoista (Corinne, 2018, s. 69).

Nuoret oppivat jatkuvasti seksuaalisuuttaan koskevista sosiaalisista normeista. He oppivat, mitä heiltä odotetaan ja mikä on sopivaa vuorovaikutuksessa ja suhteissa (Merrick & Greydanus, 2016, s. 2). Täten seksuaalikasvatus auttaa lapsia ja nuoria hankkimaan paljon tärkeää tietotaitoa, joita he tarvitsevat nauttiakseen seksuaalisuudestaan, luodakseen hyviä ja turvallisia ihmissuhteita, voidakseen ottaa vastuuta omasta seksuaaliterveydestä ja huomioidakseen myös muiden hyvinvoinnin (Oinonen & Susineva, 2021, s. 8–10). Seksuaalikasvatus auttaa kehittämään keskeisiä taitoja, joiden turvin nuori pystyy itse päättämään seksuaalisuudestaan ja suhteistaan eri kehitysvaiheissa.

Tämän päivän nuoriso saattaa olla seksuaalisesti avoiminta ja suvaitsevainta sukupolvea, sillä sukupuoli-identiteettiä ja seksuaalista käyttäytymistä koskevat kysymykset nousevat yhä enemmän esiin mediassa (Claster & Sampson, 2018, s.19). Usein, kun puhutaan nuorten seksuaalisuudesta, tulee esiin ongelma- ja riskikeskeisyys ja onkin selvää, että nuoret tarvitsevat monenlaisia taitoja, kuten turvataitoja, medialukutaitoa sekä somekriittisyyttä (Aktan-Collan, 2019).

Jokaisella lapsella ja nuorella on yhtäläinen oikeus saada kattavaa seksuaalikasvatusta (Oinonen & Susineva, 2021, s. 8). Seksuaalikasvatus voi olla virallista, eli viralliseen tietoon pohjautuvaa ohjattua toimintaa, esimerkiksi koulussa tapahtuvaa opetusta. Virallisen tahon tulisi huomioida seksuaalisen suuntautumisen kirjo ja sukupuolen moninaisuus, jotta opetus tukee jokaista yksilöä parhaalla mahdollisella tavalla. Virallisen seksuaalikasvatuksen tulisi olla myös asiantuntevaa ja tutkimuksiin perustuvaa (mts. 8). Santalahti (2018) mainitsee, että seksuaalikasvatuksessa onkin siirrytty yhä enemmän nuoria osallistavaan pohdintaan ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen sen sijaan, että kasvatus olisi ongelmakeskeistä. Opettajan aito kiinnostus nuorten maailmaa kohtaan on keskeisessä roolissa opetuksessa.

Seksuaalikasvatus voi olla myös epävirallista kodin ja huoltajien tekemää kasvatustyötä (Oinonen & Susineva, 2021, s. 8). Huoltajilla, perheenjäsenillä sekä ystävillä on merkittävä rooli siinä, minkä tyyppistä tietoa nuori saa vapaa-ajallaan. Kotona tapahtuva seksuaalikasvatus on hyvää, jos se on luonteeltaan sallivaa, ennakkoluulotonta, puolueetonta ja monipuolista. Se voi olla esimerkiksi kysymyksiin vastaamista, tunne- ja turvataitojen opettamista sekä tiedon jakamista ikätason huomioon ottaen (mts. 9).

Kaikilla ihmisillä ei kuitenkaan ole samoja lähtökohtia tuen saamiseen seksuaaliasioihin liittyen (Oinonen & Susineva, 2021, s. 8). Nuoret ovat tiedonhaluisin, joten he etsivät netistä tiedon, jota eivät muuten saa tai uskalla kysyä. Tämän vuoksi on hyvin tärkeää, että epävirallisten tahojen lisäksi nuori saa virallista seksuaalikasvatusta ja oikeaa tietoa. Epäviralliset ja viralliset tahot täydentävät hyvin toisiaan, ja seksuaalikasvattajien olisikin tärkeää toimia yhdessä nuorten seksuaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi (mts. 8). Jotta seksuaalikasvatus säilyy ajankohtaisena ja parhaiten nuoria palvelevana, olisi oppijat otettava aktiivisesti mukaan seksuaalikasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin (Bildjuschkin, 2015, s. 22).

4.2 Moninaisuuden huomioiminen seksuaalikasvatuksessa

Moninaisuutta huomioivalla seksuaalikasvatuksella voidaan lisätä yhdenvertaisuutta (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 47). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat syrjintää laajasti sen eri muodoissa sekä vaikeuksia ja ongelmia elämän eri osa-

alueilla, mikä heikentää heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan merkittävästi. Oikeanlaisella tiedottamisella voitaisiin vaikuttaa sateenkaarinuorten asemaan ja hyvinvointiin sekä muuttaa yhteiskunnan normatiivisia käsityksiä sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta (mts. 48).

Vähän yli puolet nuorista pitää hyväksyttävänä harrastaa seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa (Kuortti, 2012, s. 32). Tämä tarkoittaa siis sitä, että vajaa puolet ei pidä. Nuorten seksuaalikasvatuksessa seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden tulisi näkyä opetuksen kaikilla osa-alueilla, eli seksitautien ja raskauden ehkäisyssä, seksitavoissa sekä turvallisuudessa, ikätasoisessa, nautinnollisessa, muiden ja omia rajoja kunnioittavassa seurustelu- ja seksielämässä (Oinonen & Susineva, 2021, s. 33). Moninaisuuden tulisi siis näkyä opetuksen ja materiaalien jokaisessa vaiheessa, sillä yhtä lailla vähemmistöt tarvitsevat ja kaipaavat tätä tietoa (mts. 33).

Esimerkiksi tyttö- ja poikaystävien sijaan voidaan puhua kumppaneista, ehkäisymenetelmissä mainittaisiin myös suuseksisuojat, ja että ehkäisystä tulee huolehtia myös muissa seksin muodoissa kuin vain penis-vaginaseksissä (Oinonen & Susineva, 2021, s. 33). Sukupuolta käsiteltäessä muistettaisiin huomioida myös muunsukupuoliset, eli tuotaisiin esiin, ettei sukupuoli ole määriteltävissä vain sukuelimillä (mts. 33).

Young (2020, s.132) uskoo kouluissa vähemmistöjen huomiointin antavan nuorille mahdollisuuden ilmaista omaa seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan ilman pelkoa ja ahdistusta sekä mahdollisuuden oppia itsestään uusia puolia tulematta tuomituksi. Tämä helpottaisi heidän elämäänsä myös tulevaisuuden kannalta, sillä turvallisen ympäristön luominen auttaa heitä myös aikuisina kohtaamaan muut kunnioittavasti ja olemaan sujut oman itsensä kanssa (mts. 131). Kasvatuksen tulee pyrkiä avoimuuteen moninaisia seksuaalikulttuureja kohtaan, jotta yhteiskunnallinen muutos voisi alkaa ja seksuaalisuuden uudet näkökulmat tulisivat jaetuksi (Cense, 2019, s. 273).

4.3 Koulujen heteronormatiivisuus

Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan asennoitumis- ja ajattelutapaa, jossa heteroseksuaalisuus olisi ainoa oikea ja normaali seksuaalisuuden muoto, ja että maailmassa olisi vain

naisia tai miehiä (Brant & Willox, 2020, s. 42). Heteronormatiivisuus näkee heteroseksuaalisuuden kuuluvan osaksi elämän kaikkia osa-alueita, muun muassa osaksi ihmisen omaa identiteettiä, haluja ja seksuaalisuutta sekä perhe-elämää. Kaikki heteroseksuaalisuuden ulkopuolinen on ”epänormaalia, erilaista ja laitonta”.

Heteronormatiivisuus oppilaitoskulttuureissa vaikuttaa erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin (Oinonen & Susineva, 2021, s. 30). Kielenkäytössä normittaminen voi näkyä nuorison homo-sanan käyttämisellä, mikä antaa kuvan homoseksuaalisuudesta vääränä, ei-toivottuna ja halveksittavana seksuaalisuuden muotona. Myös huorittelu homottelun lisäksi on tapa kontrolloida sekä normittaa seksuaalisuutta ja sukupuolta. Huorittelu usein kohdistuu tyttöihin ja naisiin ja sillä pyritään osoittamaan oikeanlainen naiseus (mts. 30).

Kouluhenkilökunta ei aina halua tai osaa tunnistaa homofobista käyttäytymistä, heteronormatiivisia käytänteitä ja rakenteita tai seksuaalisuuden monimuotoisuuden ilmentymistä (Näre ym., 2012, s. 59). Tällöin nuori pyrkii salailemaan omaa seksuaalisuuttaan esimerkiksi luomalla kuvan itsestään heteroseksuaalina tai ilmaisemalla sukupuoli-odotuksia tyylien ja eleiden avulla. Tämä voi aiheuttaa nuorelle psyykkisiä, sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia (Oinonen & Susineva, 2021, s. 31).

Kuitenkin vastaavasti taas myös enemmistöön kuuluvien, eli heterojen elämään hetero- ja sukupuolinormatiivisuus voi vaikuttaa merkittävästi (Oinonen & Susineva, 2021, s. 31). Esimerkiksi sukupuolen ilmaisun osalta voi joutua miettimään, onko tarpeeksi miehekäs tai naisellinen, jotta ei tule kyseenalaistetuksi omasta sukupuolestaan. Leimautumisen pelko voi vaikuttaa omaan pukeutumiseen, harrastuksien tai jopa ammatin valintaan.

Tutkimukset seksuaalisuuteen liittyen ovat olleet tähän asti hyvin heteronormatiivisia ja yhdyntät on käsitelty penis-vagina yhdyntöinä (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, s. 31). Muun muassa väestötutkimuksissa ei yleensä selvitetä seksuaalista suuntautumista tai henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan, jolloin saadaan virheellistä tietoa esimerkiksi ehkäisyn käytöstä (mts. 31–33). Jatkossa olisi siis tärkeä ottaa huomioon seksuaalinen suuntautuminen sekä sukupuolen moninaisuus (mts. 33). Erityisesti peruskouluissa, joissa yhä ylläpidetään heteronormatiivisia käsityksiä seksuaalisuudesta, perheestä ja ihmissuhteista, tulisi moninaisuus huomioida nykyistä paremmin sekä lisätä sateenkaariturvallisuutta käytännöissä ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa (Ahtola ym., 2019, s. 61–65).

4.4 Seksuaalikasvatuksen lisääntymiskeskeisyys

Uskonnot, lääketiede, lait ja normit herkästi ylläpitävät ajatusta siitä, että seksi ja seksuaalinen käyttäytyminen olisivat heteroseksuaalista, yhdyntäkeskeistä ja lisääntymiseen tähtäävää toimintaa (Ahtola ym., 2019, s. 58). Myös lehdissä, mediassa ja kirjallisuudessa naisten seksuaalisuuden ilmaiseminen ja seksuaalinen toimijuus jäävät usein toissijaiseksi huomioiden ainoastaan miehet ja heidän tyydyttämisenä (Kuortti, 2012, s. 26). Yhä kulttuuristamme puuttuu myönteinen malli seksuaalisesti aktiivisesta naisesta (mts. 43). Tyttöjen vastuulle jää huolehtiminen ehkäisystä ja seksisuhteen vastuuntuntoisuudesta, ja samalla vastuu omasta maineestaan kelvollisena tyttöystävänä ja vaimona (mts. 43). Tyttöjen roolina pidetään myös usein synnyttäjää ja äitiä, kun taas miehet ovat aktiivisia seksuaalikäyttäytyjiä (mts. 45). Naisilla ei ole lupaa tehdä aloitetta tai neuvotella seksuaalisesta toiminnasta (Cense, 2019, s. 270).

Myös pojille ja miehille tällä kyseisellä ulosannilla on suuri merkitys (Oinonen & Susineva, 2021, s. 34). Kasvatuksessa, jossa ”tyttö antaa” ja ”tyttö antautuu”, pojat usein ”saavat”. Tämä luo myyttisen käsityksen maskuliinisesta seksuaalisuudesta, eli miehet nähdään valloittajina, onnistujina, jolloin heitä ei nähdä uhreina, seksuaalisten tekojen kohteena tai epävarmana ja haavoittuvana (mts. 35). Pojat kaipaavat yhtä lailla turvallisia ja hyväksyviä aikuisia, jotka ovat valmiita keskustelemaan ja kuuntelemaan. Myös he haluavat tietoa seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä, seurustelusta, sooloseksistä, orgasmista, siemensyöksystä, seksin aloittamisesta ja seksuaalisesta kaltoinkohtelusta (mts. 34).

Jos siemensyöksyyn päättyvää emätinyhdyntää kuvataan ”oikeana” seksin muotona, voivat pojilla suorituspainet ja pelko epäonnistumisesta kasvaa (Oinonen & Susineva, 2021, s. 35). Jos taas erektiota pidetään seksuaalisen halun, seksiin suostumuksen ja kiinnostuksen merkinä, seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi joutuneiden poikien itsesyytökset ja häpeä lisääntyvät. Käsitys maskuliinisesta seksuaalisuudesta vaikeuttaa poikien kykyä hakea apua tarvittaessa ja puhua seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista (mts. 35).

Jotta seksuaalikasvatuksessa kaikki tulisivat kohdatuksi kunnioitavasti ja arvostetusti, tulee kasvattajan ensin tarkastella omaa seksuaalisuuttaan, seksuaalihistoriaan sekä seksuaalisuuteen liittyviä uskomuksia, arvoja ja asenteita (Oinonen & Susineva, 2021, s. 34).

Läpikäymättömät asiat vaikuttavat siihen, mistä on valmis puhumaan, näkemään ja kuulemaan, ja mitä pitää itselleen kiusallisina aiheina. Nämä saattavat välittyä nuorille tahattomasti ilmeiden, eleiden ja äänensävyn myötä (mts. 34). On erittäin tärkeää, että seksuaalikasvattajan omat puheet ja toiminta ovat linjassa yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon tähtäävien tavoitteiden kanssa (mts. 12).

4.5 Seksuaalikasvatuksen toteutuminen yläkouluissa

Eteläpohjanmaan perusopetuksen opetussuunnitelma (2016, s. 1940) määrittelee, että terveystieto on monitieteelliseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine, jota opetetaan 7.–9.-vuosiluokille. Terveystiedon opetuksen tarkoituksena on edistää oppilaiden monipuolista terveysosaamista. Asioita käsitellään niin fyysisestä, psyykkisestä, kuin sosiaalisestakin näkökulmasta. Tavoitteiden pohjalta luodaan ikätasoisia opintokokonaisuuksia. Käsiteltäviä osa-alueita ovat muun muassa turvallisuustaidot, eettinen vastuullisuus, itsetuntemus, kriittinen ajattelu, ihmisen elämänkulun eri vaiheet, sosiaaliset taidot sekä tunteiden tunnistaminen. Opetuksessa pyritään oppilaslähtöiseen toimintaan ja monipuolisiin opetusmenetelmiin (mts. 1941).

Seksuaalikasvatus on merkittävä osa koulujen terveystiedon opetusta. Virallisen seksuaalikasvatuksen järjestämistä ohjaa sen tavoite eli seksuaaliterveysosaamisen saavuttaminen (Mantsinen & Maijala, 2015, s. 16). Virallisen opetuksen on siis oltava tavoitteellista ja suunniteltua. Seksuaalikasvatusta suunniteltaessa on huomioitava oppijoiden tarpeet sekä ikä- ja kehitystaso. Seksuaalikasvatuksessa on myös erityisesti otettava huomioon eettiset seikat, sillä seksuaalisuus sisältää arkaluontoisia sekä herkkiä asioita. Opetuksessa tulisi huomioida neutraali ja arvostava sävy, jotta kunnioitus ihmisoikeuksia, suvaitsevaisuutta, eri sukupuoliä sekä seksuaalisuuksia kohtaan säilyisi (mts. 22).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että terveystieto-opintojen seksuaalikasvatuksessa perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin sekä seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Opetuksessa käsitellään myös muun muassa identiteettiä, minäkuvaa, itsetuntemuksen rakentumista sekä seksuaalista kehittymistä. Opetushallituksen verkkosivuilla on muun muassa näihin aiheisiin sopivia verkkomateriaaleja hyödynnettäväksi terveystiedon oppiaineeseen.

Nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tukemalla heidän tietojaan ja ymmärrystä, arvoja ja asenteita sekä sosiaalisten taitojen kehittymistä. Materiaaleissa käsiteltyjä teemoja ovat muun muassa sukupuolen moninaisuus, transsukupuolisuus, seksuaalisuuden portaat, ihmissuhteet, seksuaalinen itsemääräämisoikeus, turvataidot, medialukutaito erityisesti seksuaaliset sisällöt huomioon ottaen, sekä se, kuinka opettaa seksuaaliterveydestä ja ihmisuhteista kouluissa. Laadukkaan ja ajankohtaisen opetuksen kannalta onkin tärkeää, että tällaisia materiaaleja on saatavilla.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Aineiston analyysi

Opinnäytetyömme on määrällinen tutkimus. Määrällinen tutkimus perustuu teoretiseen ja ilmiön perusteelliseen tuntemukseen, joita ilman kyselyn laatiminen ei onnistuisi (Kananen, 2015, s. 96). Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi verkkokyselyn, sillä se on helppo ja nopea tapa saada informaatiota suurelta joukolta (mts. 99). Kysymykset käsittelevät aina tutkittavaa ilmiötä, jotta saadaan tutkimuskysymyksiin vastaukset.

Keräsimme aineiston Webropol-kyselylomakkeen avulla, jonka lähetimme Kauhajoen koululle. Opettajat saivat 9.5.2022 kyselyn, jonka jälkeen toukokuun loppuun mennessä, heille sopivana ajankohtana he antoivat oppilaiden täyttää kyselyn. Kyselyssä oli 36 kysymystä, jotka sisälsivät sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kysymykset kartoittivat nuorten kokemuksia seksuaalikasvatuksen kattavuudesta, heidän omia toiveitaan kasvatuksen suhteen sekä vähemmistöjen huomiointia koulun opetuksessa ja ympäristössä.

Lähetimme kyselyn opettajien ja koulun tarkasteltavaksi toukokuun alussa, jolloin heillä oli mahdollisuus antaa meille palautetta ja kritiikkiä kysymyksiin liittyen, mutta muutosehdotuksia ei ilmennyt. Myös vanhempia tiedotimme kyselystä virallisella tiedotteella. Kyselyssä kysymyksiä ja väittämiä olivat muun muassa: mistä/keneltä olet saanut tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen, oppimateriaaleissa käsitellään tasavertaisesti kaikkia seksuaalisuuden muotoja ja sukupuoliä, kuten ehkäisystä, seksitavoista ja seksielämästä puhuttaessa, ja koen saaneeni riittävästi tietoa seksuaalikasvatuksesta koulussa.

Analyysimme pohjautuu kyselystä saamiimme vastauksiin sekä niistä tehtyihin tulkintoihin. Aineisto koostui 133 vastaajan vastauksista. Kysely toteutui anonymisti, jolloin vastaajien henkilöllisyydet eivät tule tuloksissamme esille. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista.

Kyselylomakkeesta saatuja tuloksia tulkitsimme hypoteesimme avulla (Tietoarkisto, i.a.). Tutkimuksemme taustalla on periaate siitä, että meillä oli jo ennen analyysiä teoriaan pohjautuvat oletukset aineiston tuloksista, ja aineisto joko vahvistaa tai kumoaa nämä käsitykset. Meillä oli tarkkaan mietityt hypoteesit kyselyn muuttujien välisistä suhteista.

Tutkimustuloksista muodostimme taulukoita Excelin avulla, mitkä selkeyttivät tulosten analysointia. Analysoimme tuloksia siis kuvioiden, numeroiden ja prosenttien avulla.

5.2 Kohderyhmän kuvaus

Opinnäytetyömme tutkimus kohdistuu Kauhajoen kaupunkiin, joka sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa Länsi-Suomessa. Etelä-Pohjanmaa on muodostunut vuoden 2021 alusta lähtien 18 kunnasta, joissa asuu noin 195 000 asukasta (Etelä-Pohjanmaan liitto). Ilkka-Pohjalaisen verkkokysely (2022) on osoittanut, että Etelä-Pohjanmaalla koetaan syrjintää liittyen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Kyseiseen verkkokyselyyn oli tullut 62 vastausta. Vastanneista 41 prosenttia oli työpaikoilla kokenut syrjintää seksuaali- ja sukupuoli-identiteettinsä vuoksi, kun taas kouluissa lukema oli 60 prosenttia. Häiriköinti oli ollut kyselyn mukaan enimmäkseen henkistä, mutta osittain myös fyysistä. 61 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että pohjalaismaakunnissa ei ole suvaitseva ilmapiiri, ja yleisen asenneilmapiirin tai syrjinnän vuoksi 40 prosenttia vastaajista oli vaihtanut paikkakuntaa. Tutkimuksemme kohderyhmäksi saimme Kauhajoen yhteiskoulun 8.- ja 9.-luokkien oppilaat. Lähestyimme tutkimuksemme aihetta nimenomaan koulun näkökulmasta, sillä koimme koululla olevan paljon valtaa vaikuttaa nuoriin. Nuoret viettävät suuren osan arkipäivistään koulussa, joten koulussa olo on iso osa nuoren elämää. Yläkouluikäiset nuoret sopivat kohderyhmäksi, sillä heille seksuaalikasvatus koulussa on uusi ja monesti paljon kysymyksiä herättävä aihe. Päädyimme rajaamaan 7.-luokkalaiset pois tutkimuksestamme saadessamme selville, että heillä ei ole terveystiedon oppitunneilla vielä alkanut seksuaaliopetus, vaan se alkaa kahdeksannella luokalla. Muulla tavoin emme halunneet kohderyhmää rajata, sillä pyrimme saamaan mahdollisimman monipuolisia vastauksia kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

5.3 Opinnäytetyöprosessi

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2021, kun rajasimme mahdollisia aiheita ja meitä kiinnostavia teemoja. Saimme ideoita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta ja päädyimme heidän ehdotustensa sekä omien mielenkiinnon kohteidemme saattelemana

nykyiseen aiheeseemme. Kauhajoen kaupunki toivoi Seinäjoen ammattikorkeakoululta sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyön kautta tutkimuksen tekoa heidän kunnalleen, jolloin ehdotimme Kauhajoen yhteiskoululle aiheitamme ja yhteistyön tekemistä.

Joulukuussa 2021 olimme Kauhajoen yhteiskouluun yhteydessä tutkimussuunnitelman ja tutkimuslupahakemuksen osalta. Myös tietosuojaselosteen laitoimme jo tuolloin heille. Näistä lomakkeista kävi ilmi tutkimuksemme aihe ja sisältö, sen tavoitteet, toteutustapa ja aikataulutus, eettisyys, tutkimuksen hyödyt, sekä teoriapohja, johon nojaamme tutkimuksen tarpeellisuuden. Teoriaan olimme tätä ennen tutustuneet siis perusteellisesti. Tutkimuslupa myönnettiin meille saman kuukauden eli joulukuun 2021 aikana.

Kevään 2022 aikana työstimme Webropol-kyselymme loppuun ja lähetimme sen ensin koulun tarkasteltavaksi ja kommentoitavaksi. Olimme laatineet kysymykset ottamaan huomioon juuri nuorten omat kokemukset ja näkemykset, sekä huomioimaan koulun roolin kysymysten taustalla. Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman ja heidän tiedonsaantinsa otimme kysymyksissämme tarkastelun kohteeksi. Muutosehdotuksia kyselymme ei koululta tullut, joten lähetimme heille lopullisen linkin kyselyyn sekä tiedotteen huoltajille, jonka opettajat lähettivät eteenpäin. Tiedotteessa halusimme tuoda esille kyselyn vapaaehtoisuuden, eettisyyden ja merkittävyyden.

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Etiikka kertoo, miten tulee toimia, jotta toimitaan oikein, mikä on sallittua ja mikä taas veloitettua (Mäkinen ym., 2020, s. 165). Sosiaalialalla hyvin keskeinen kysymys onkin se, että miten toimitaan asiakkaan kannalta mahdollisimman hyvin, ja miten arvojen kautta pystytään edistämään asiakkaan elämänlaatua (s. 165). Kun tehdään tutkimusta, tutkimusetiikka määrittelee pelisäännöt, joita noudattamalla tutkimus pysyy ammatillisena ja kaikkia osapuolia kunnioittavana (Vilka, 2021, s. 183). Tutkimusprosessissa on muistettava rehellisyys, vilpittömyys, kriittisyys ja huolellisuus (s. 37). Tutkimuksessa tärkeitä eettisiä seikkoja ovat tutkittavan itsemääräämisen kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat (Kuula, 2015, s. 43).

Jo tutkimusaihetta valitessamme pohdimme eettisestä näkökulmasta aiheenrajausta eli sitä, kenen ehdoilla tutkimus tehdään ja kenen hyödyksi se on. Huolehdimme, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt ovat vapaaehtoisia, ja että heillä on tarpeeksi tietoa siitä, mihin he ovat osallistumassa. Tutkimukseen osallistuvilla on siis kerrottava perustiedot tutkimuksesta, sen toteuttajista sekä tutkimuksen tietojen käyttötarkoituksesta (Kuula, 2015, s. 43).

Teetimme kyselyt nuorille nimettöminä ja käsitelimme aineistoja niin, ettei yksittäiset tutkittavat henkilöt ole tunnistettavissa (Kuula, 2015, s. 45). Noudatimme tutkijoina tietosuojalainsäädäntöä, mikä tarkoittaa tutkimuksessamme sitä, ettei tutkittavien yksityisyyden suoja loukata, eivätkä asiattomat pääse käsiksi tutkimuksen tuloksiin (s. 45). Aineistoja säilytämme vain sen ajan kun se on tarpeellista. Kunnioitimme jokaisen osallistujan näkemyksiä arvostelematta, sillä kaikenlaiset mielipiteet olivat tutkimuksessamme arvokkaita.

Eettisesti hyvää tutkimusta tehdessä on tärkeää huomioida myös lähdekriittisyys, sillä lähteen ja aineiston laatu vaikuttavat suoraan tutkimuksen luotettavuuteen (Vilkkä, 2007, s. 34). Tutkijoina siis arvioimme tarkasti käyttämiemme lähteiden laatua ennen niiden käyttämistä tutkimuksessamme. Oleellista on ottaa huomioon muun muassa se, kuka tiedon on tuottanut, kuka sen on julkaissut, mihin tarkoitukseen se on ja milloin lähde on julkaistu. Muiden teoksia lainatessa otamme huomioon myös tarkat lähdeviite- sekä lähdeluettelomerkinnät, jolloin kunnioitamme toisen tekemää työtä (s. 50). Lisäksi oikeat viittaustiedot auttavat lukijaa löytämään alkuperäiset lähteet. Tiedonkeruu on yksi merkittävimmistä osista tutkimusprosessissa, joten se on tehtävä huolellisesti ja ammatillisesti.

5.5 Määrällinen tutkimus

Meidän työtämme ohjeisti olettamuksemme ja teoriapohjamme siitä, ettei koulujen seksuaalikasvatuksessa huomioida tarpeeksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Asetimme tässä itsellemme teoreettisen hypoteesin, jonka määrittelemisen on tavanomaista määrällisessä tutkimuksessa (Vilkkä, 2007, s. 24). Hypoteesimme jälkeen lähdimme tutkimaan jo aiempien teorioiden ja tutkimusten paikkansapitävyyttä, eli etenimme teorian tarkastelusta kyselyyn (s. 25). Kyselyn eli käytännön jälkeen palasimme takaisin tulosten tulkintaan ja teorian analysointiin (s. 25).

Kyselylomake on määrällisessä tutkimusmenetelmässä tavallisimmin käytetty tapa kerätä aineistoa (Vilkka, 2015, s. 94). Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja itse lukee kirjallisesti esitetyn kysymyksen ja vastaa siihen kirjallisesti. Kyselylomakkeen etu on, että vastaaja jää aina tuntemattomaksi, joten tutkimuksessa on helpompi käsitellä arkaluontoisempiakin aiheita. Vastaajan saattaa olla myös helpompi kertoa rehellisesti mielipiteitä tai kokemuksiin, kun tietää kyselylomakkeen olevan anonyymi (s. 94). Kyselyssä kysymykset ovat myös kaikilla aina samat, samalla tavalla muotoiltuna ja samassa järjestyksessä, eli kysymysten muoto on vakioitu (Hilkka, 2007, s. 27.)

Määrällisen tutkimuksen ideointivaiheessa on varmistettava, että aihe on mitattavissa ja testattavissa (Vilkka, 2015, s. 101). Kyselylomakkeessa ei kysytä asioita, joita olisi ”kiva kysyä”, vaan ennen kyselylomakkeen käyttöönottoa pohditaan tarkasti keskeisiä käsitteitä ja tutkimuksen tavoitteita, jotta kysely saadaan todella vastaamaan tutkittavaa aihetta (s. 101). Aihepiiriä koskevien tutkimusten ja teoriakirjallisuuden tarkastelu on lomakkeen suunnittelussa suureksi avuksi (s. 102). Tärkeää on myös perehtyä kohderyhmään, jotta kysymykset osataan laatia kyselylomakkeeseen mahdollisimman ymmärrettävään muotoon.

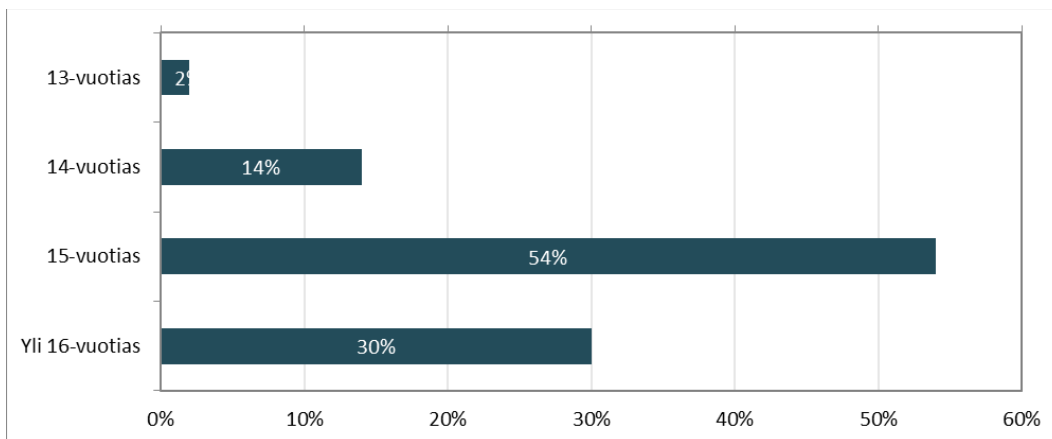
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Taustatiedot

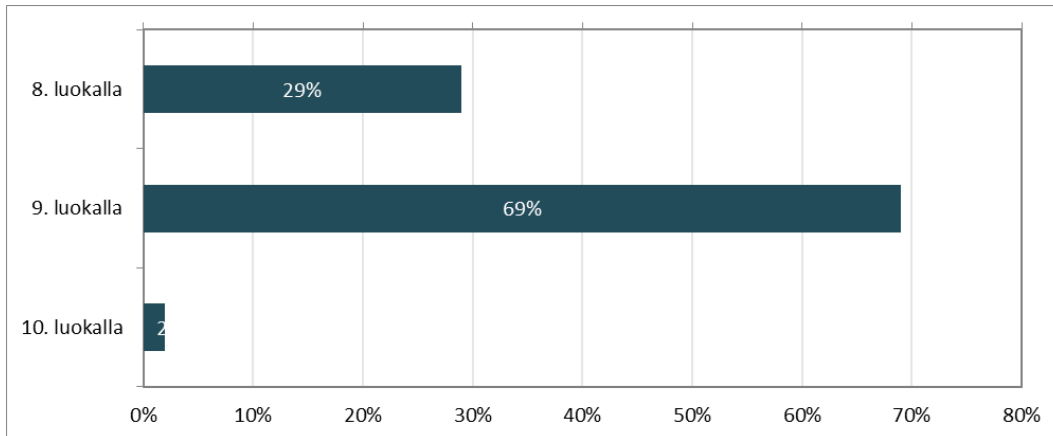
Tutkimuksen tulokset -osiossa käymme läpi kyselylomakkeeseen tulleita vastauksia ja niiden pohjalta saatuja tuloksia ja tulosten analysointia. Kyselylomake löytyy kokonaisuudessaan liitteet-osioista. Tutkimuksemme keräsi vastaajia yhteensä 133. Vastaajat koostuivat Kauhajoen yhteiskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista, joilla on opetuksessa seksuaalikasvatusta. Koska vastauksia Webropol-kyselyymme tuli 133, pystyi aineistoa tarkastella määrällisenä tutkimuksena. Kyselyssä tavoitteena oli saada nuorten näkemyksiä opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä yläasteikäiset nuoret ajattelevat koulun seksuaalikasvatuksesta?
2. Mitä nuorten mielestä seksuaalikasvatuksesta jää uupumaan koulun opetuksessa?
3. Miten nuorten mielestä seksuaalikasvatusta voi kehittää koulun opetuksessa?

Kyselyn ensimmäinen osio sisälsi taustatietokysymyksiä. Vastaajien iät ja luokka-asteet jakautuivat seuraavasti:

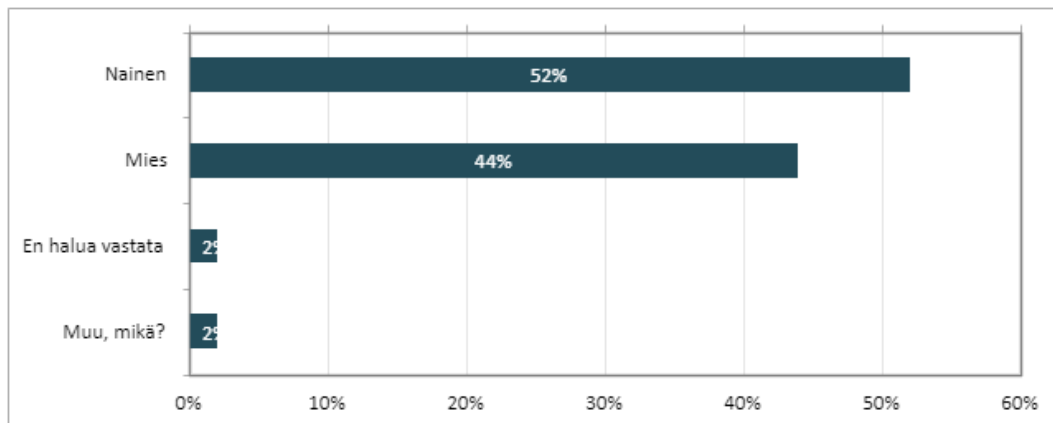
Kuvio 1. Ikäjakauma.

Kuvio 2. Luokka-asteet.

Kuviosta 1. käy ilmi, että yli puolet, 54 % (72) vastaajista oli 15-vuotiaita. Yli 16-vuotiaita oli 30 % (40), 14-vuotiaita 14 % (18) ja vain 2 % (3) vastanneista oli 13-vuotiaita. Kuviosta 2. puolestaan käy ilmi, että enemmistö vastanneista, 69 % (91) oli 9.-luokkalaisia, 8.-luokkalaisia oli 29 % (38) ja 10.-luokkalaisia vain 2 % (3).

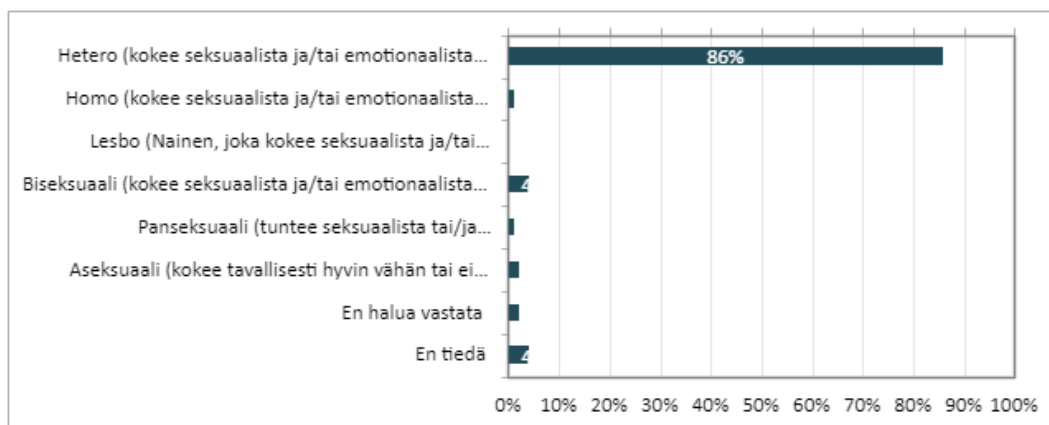
Kolmannessa taustatietokysymyksessä kysyimme vastaajilta kokemuksia heidän omasta sukupuolestaan. Alla oleva kuvio havainnollistaa saatua tulosta:

Kuvio 3. Kokemus omasta sukupuolesta.

Vastaajien sukupuolijakauma oli melko tasainen. Naisia vastanneista oli 52 % (69) ja miehiä 44 % (58). 2 % (2) vastanneista oli valinnut vastausvaihtoehdon ”en halua vastata” ja 2 % (3) ”muu, mikä?”. Viimeiseen vaihtoehtoon liitimme lisättekstikentän, johon sai halutesaan määritellä tarkemmin omaa sukupuoltaan. Yksi vastanneista kirjoitti tekstikenttään

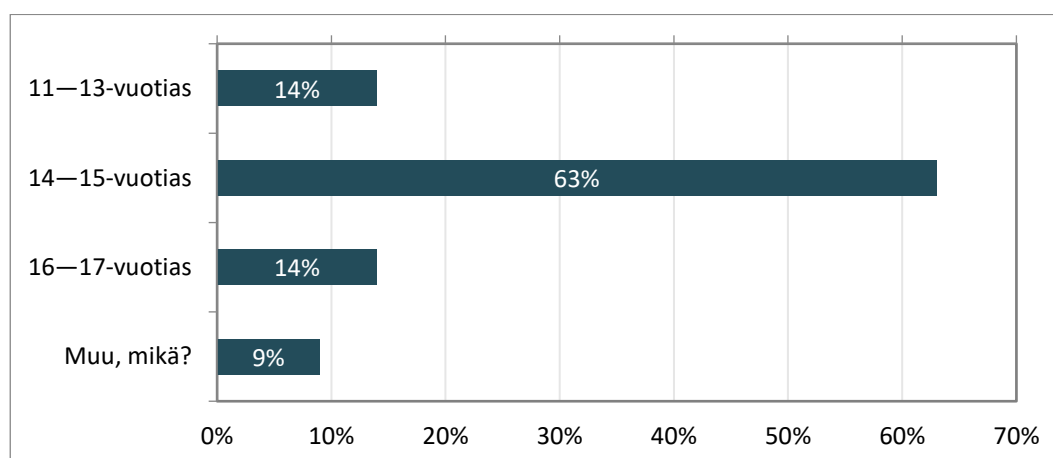
”transmaskuliini”, kaksi muuta vastausta jätimme pois tulosten analysoinnista, sillä koimme ne asiaan liittymättömiksi vastauksiksi.

Kuvio 4. Kokemus omasta seksuaalisesta suuntautumisesta.

Neljäs taustatietokysymys koski vastaajien seksuaalista suuntautumista. Melkein kaikki vastaajista, 86 % (114) olivat oman kokemuksensa mukaan heteroja. Biseksuaaleja oli 4 % (5), homoseksuaaleja 2 % (2), aseksuaaleja 2 % (2), panseksuaaleja 1 % (1). ”En tiedä” vastasi 4 % (n=5) ja ”en halua vastata” 2 % (3).

6.2 Seksien harrastaminen

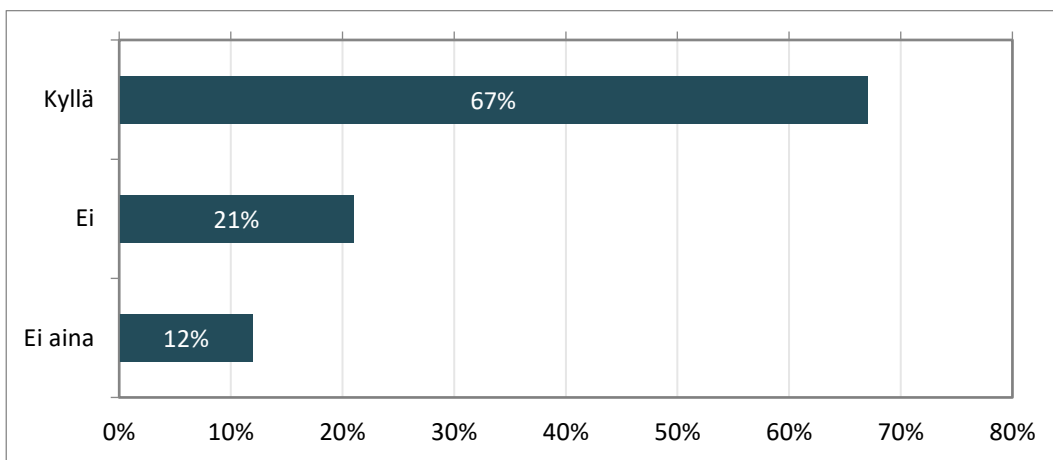

Kuvio 5. Seksien harrastaminen ensimmäisen kerran.

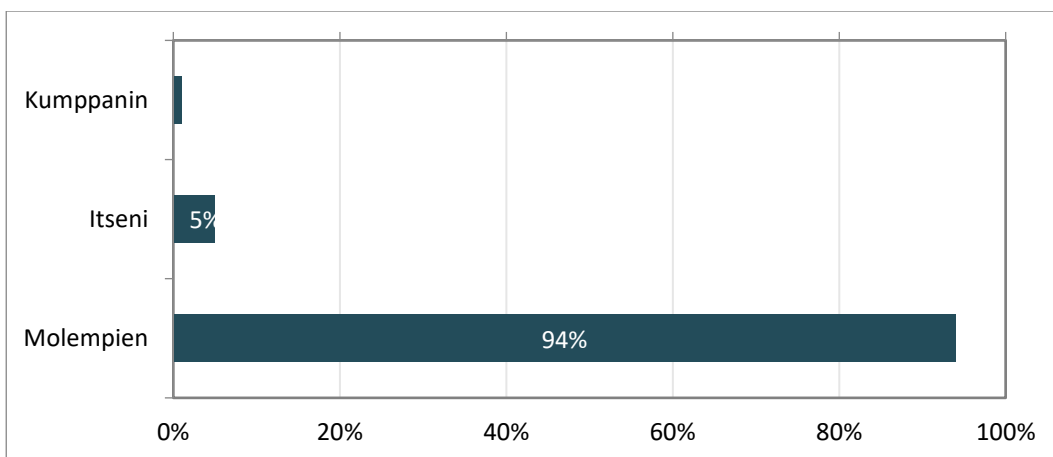
Kyselyyn vastanneista oli harrastanut seksiä 26 % (35). Heistä suurin osa, 63 % (22) oli harrastanut seksiä ensimmäisen kerran 14–15-vuotiaana. 14 % oli harrastanut seksiä

ensimmäisen kerran 16—17-vuotiaana, ja toinen 14 % (5) jo 11—13-vuotiaana. Vastausvaihtoehtona oli myös mahdollista kertoa itse vapaasti jokin muu ikä, johon vastauksia saimme 9 % (3). Kuitenkin huomioutuamme ikäluokan sekä sensitiivisen aiheen, totesimme kriittisen tarkastelumme myötä nämä vastaukset tarpeettomiksi.

Seksiä harrastaneista 67 % (22) oli käyttänyt ehkäisyä, 21 % (7) ei ollut käyttänyt lainkaan ja 12 % (4) ei ollut käyttänyt ehkäisyä jokaisella kerralla. Alla kuvio havainnollistamaan näitä tuloksia:

Kuvio 6. Ehkäisyn käyttö.

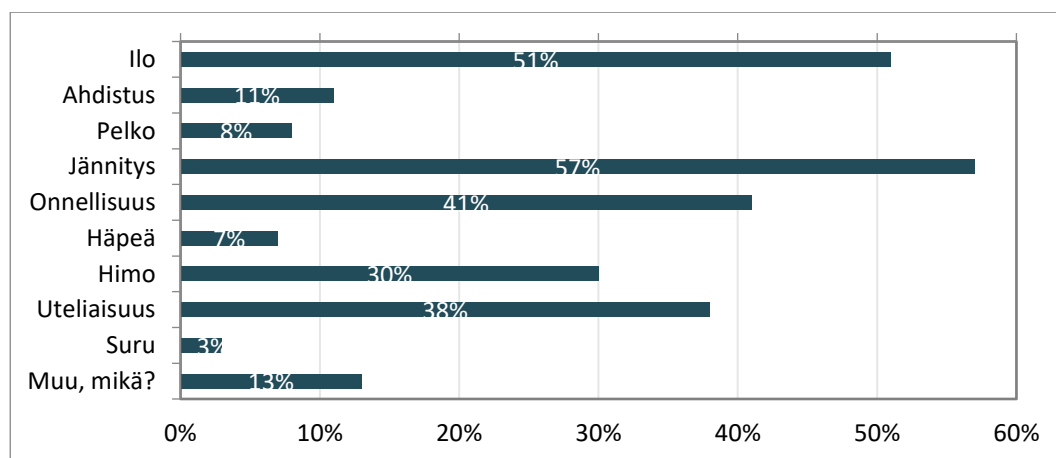
Kuvio 7. Ehkäisyn käytön vastuu.

Nuorilta kysyttäessä ehkäisyn käytöstä, oli positiivisena tuloksena heidän näkemyksensä ehkäisyn käytön vastuusta ja sen jakautumisesta. 94 % (119) vastasi vastuun ehkäisystä

kuuluvan molemmille osapuolille. 5 % (6) kokee vastuun kuuluvan itselleen ja 1 % (2) vastasi vastuun kuuluvan kumppanilleen.

Kuitenkin raskaaksi tulemisen ja sukupuolitautilien todennäköisyyksistä ilman ehkäisyä keräsimme tuloksia, jotka vahvistavat nuorten tiedonpuutteen ja tietämättömyyden näiden asioiden parissa. Kysymykseen, miten todennäköisenä pitää raskaaksi tulemista ilman ehkäisyä, saimme vastauksia 131 ja heidän keskiarvovastaukseksi muodostui 7,1. Luku 10 oli ”erittäin todennäköistä tulla raskaaksi”, 5 oli ”mahdollista” ja 0 ”erittäin epätodennäköistä”. Tämän mukaan vastaajien mielestä raskaaksi tuleminen on lähempänä mahdollista kuin erittäin todennäköistä, jolloin heidän tietämyksensä raskauden mahdollisuudesta on puutteellista.

Todennäköisyydestä saada sukupuolitauti ilman kondomia keskiarvovastaukseksi muodostui 6,4, kun vastauksia kysymykseen saimme 128. Tässä keskiarvo oli matalampi, eli myös tietämys tai käsitys sukupuolitaudin mahdollisuudesta on nuorilla heikompi. Ehkäisyn tarpeellisuudesta nuorilla ei siis ole vielä kaikkea tarvittavaa tietoa sisäistettynä.

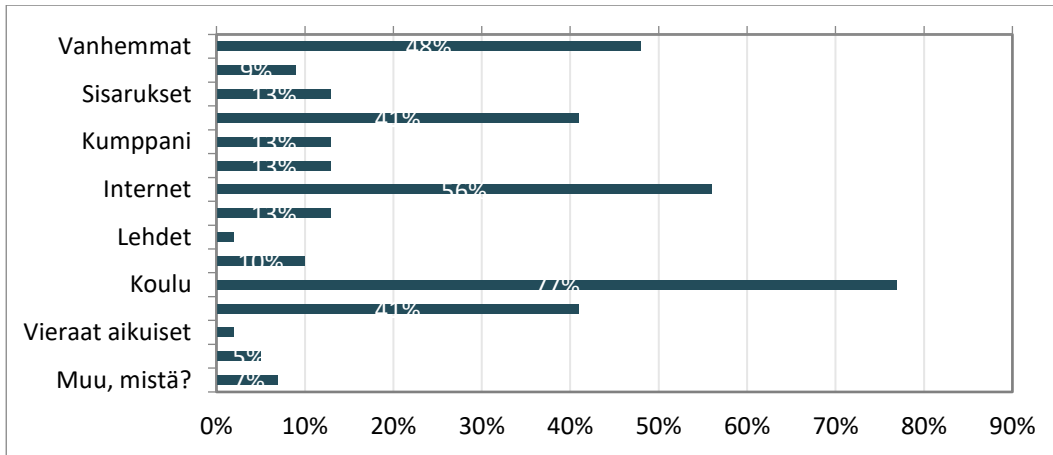

Kuvio 8. Seksin herättämät tunteet.

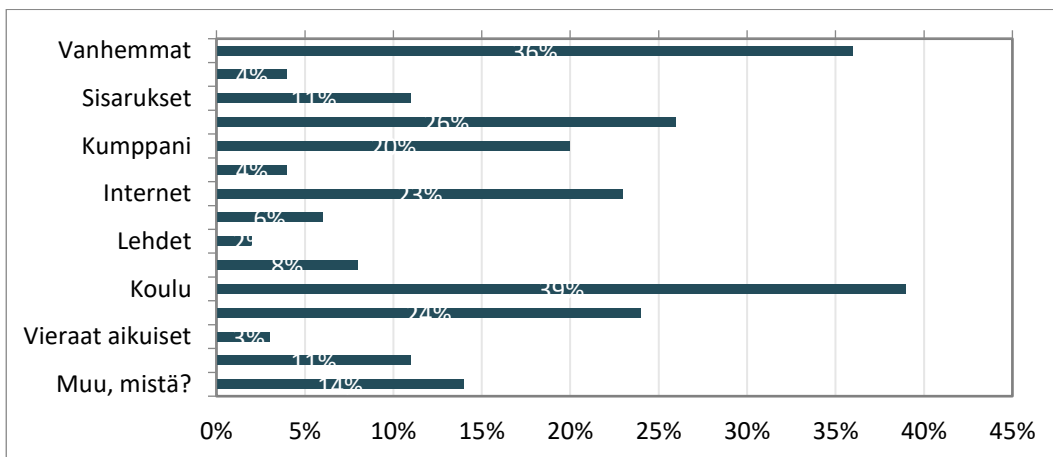
Kysyessämme seksin herättämistä tunteista, nuorilla jännitys sai 57 % (69), eli eniten ääniä ja toisena ilo 51 % (62). Onnellisuus 41 % (50), uteliaisuus 38 % (46) ja himo 30 % (36) olivat jännityksen ja ilon jälkeen äänestetyimmät luokat. Myös ahdistus 11 % (13), pelko 8 % (10), häpeä 7 % (9) ja suru 3 % (4) saivat ääniä osakseen. ”Muu, mikä” kohtaan vastasi 13 % (16), joista suurin osa kertoi, ettei seksi herätä heissä mitään tunteita tai se ei

kiinnosta heitä. Joku myös kirjoitti vastaukseksi ”Uusien asioiden kokeileminen kumppanin kanssa” sekä ”mahtavuus”.

6.3 Tiedonsaanti

Kuvio 9. Mistä on saanut tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen.

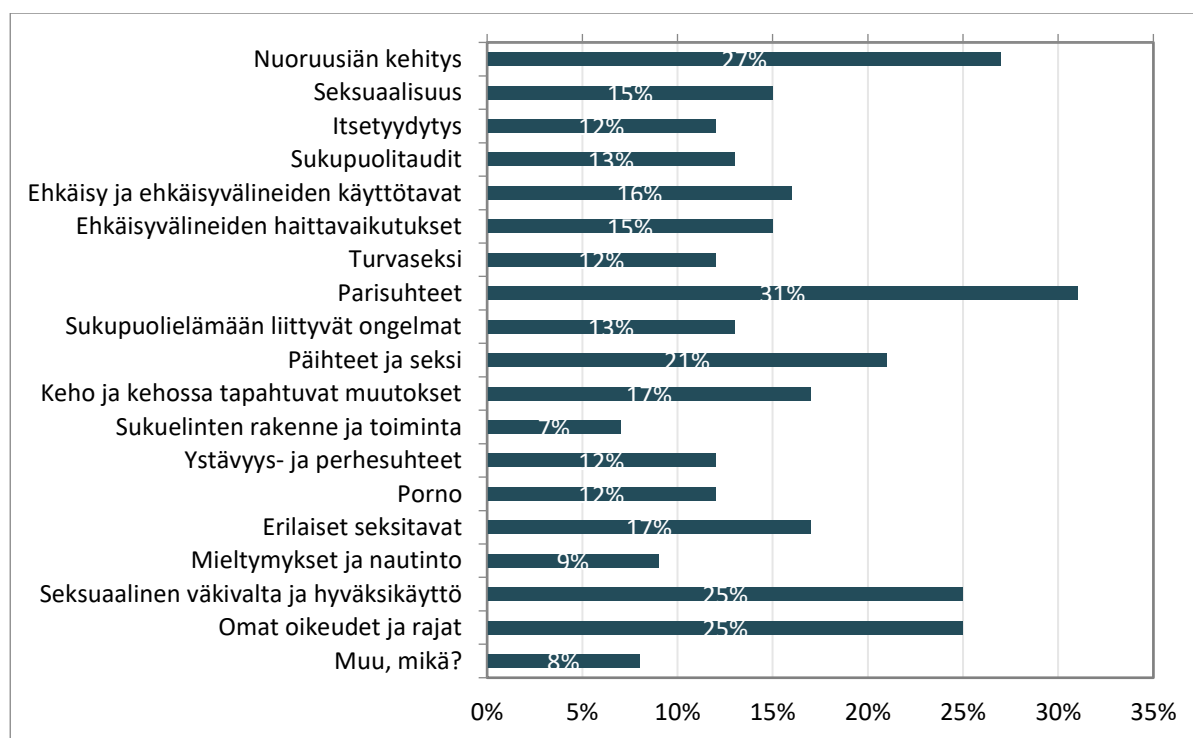

Kuvio 10. Mistä haluaisi saada tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen.

Kysyttäessä, mistä vastaajat ovat saaneet tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen, nousi vastauksista useita eri tahoja esille. Viisi eniten vastauksia saanutta vaihtoehtoa olivat koulu, internet, vanhemmat, ystävät ja terveydenhoitaja. Vastausten perusteella voidaan havaita koulun olevan hyvin tärkeässä roolissa seksuaalikasvatuksessa, sillä suurin

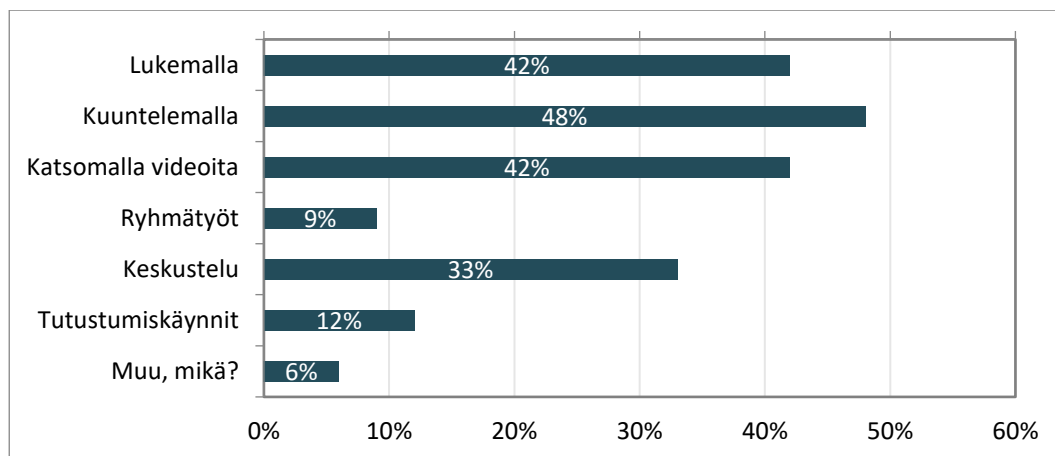
vastaajamäärä, 77 % (98), tuli ”koulu” vaihtoehtoon. Yli puolet, 56 % (72) vastasivat ”internet”. Lähes puolet eli 48 % (62) vastaajista kokivat saaneensa vanhemmilta tietoa, kun taas ystävilta ja terveydenhoitajalta 41 % (52).

Kuviosta 10. puolestaan käy ilmi, mistä nuoret haluaisivat saada tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen. 39 % (47) vastasi haluavansa tietoa koulusta, kun taas 36 % (44) vanhemmilta. Nämä kaksi vaihtoehtoa saivat eniten vastauksia, mutta muuten tuloksissa oli melko paljon hajontaa. Vastaajista 26 % (32) vastasi ”ystävät”, 24 % (29) ”terveydenhoitaja” ja 23 % (28) internet.

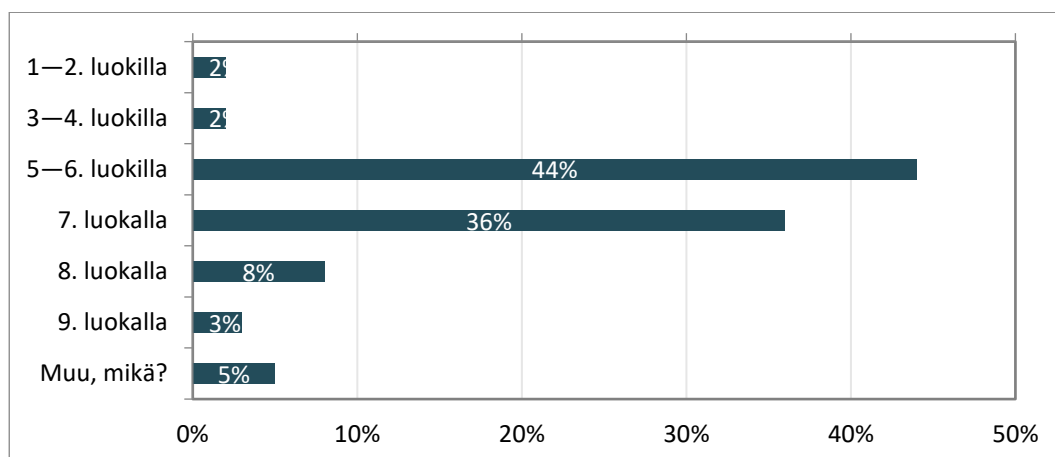
Kuvio 11. Toiveita keskustelunaiheista koulussa.

Kun kysimme, mistä asioista vastaajat haluaisivat koulussa keskusteltavan enemmän, nousi esiin monia eri aiheita, kuten kuviosta 11. voi havaita. Kyselyn perusteella eniten halutaan tietää parisuhteista 31 % (37), nuoruusiän kehityksestä 27 % (33), seksuaalisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä 25 % (30) sekä omista oikeuksista ja rajoista 25 % (30). Myös muut vaihtoehdot saivat melko tasaisesti vastauksia, ja uskomme sen kertovan nuorten monipuolisesta kiinnostuksesta aiheita kohtaan.

Kuvio 12. Toiveita opetusmenetelmistä koulussa.

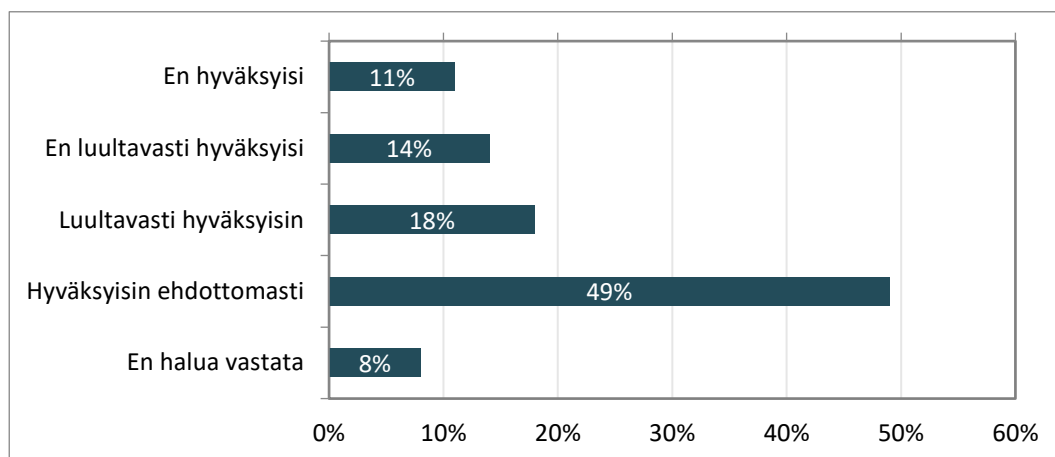
Kysyimme vastaajilta, millä opetusmenetelmillä he toivoisivat saavansa tietoa seksuaalisuudesta. Noin puolet 48 % (59) vastaajista oli sitä mieltä, että kuuntelemalla. 42 % (52) vastasi lukemalla ja katselemalla videoita aiheeseen liittyen. Vastaajista 33 % (40) oli keskustelemisen kannalla. Hiukan vähemmän vastauksia sai tutustumiskäynnit 12 % (15) sekä ryhmätyöt 9 % (11). Seksuaalisuus aiheena on melko arkaluontoinen ja henkilökohtainen, joten on ymmärrettävää, että opetusta halutaan mieluiten niin, että voi itse rauhassa kuunnella, katsoa tai lukea sen sijaan, että asioita käsiteltäisiin esimerkiksi ryhmässä.

Kuvio 13. Toiveet luokka-asteista, jolloin aloittaa seksuaalikasvatus koulussa.

Kysyimme nuorten näkemystä siitä, millä luokka-asteella heidän mielestään koulussa pitäisi aloittaa seksuaalikasvatus. Tässä kysymyksessä tulokset olivat selkeitä: nuorten

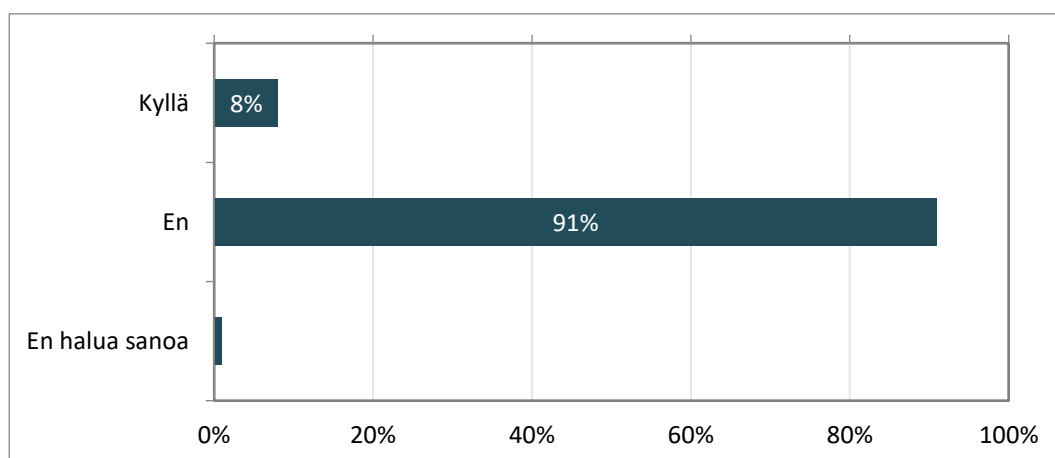
mielestä seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa aiemmin kuin se nykyään alkaa. Vastaajista 44 % (58) oli sitä mieltä, että seksuaalikasvatus pitäisi alkaa 5–6.-luokilla ja 36 % (47) vastasi, että 7.-luokalla.

Kuvio 14. Seurustelu saman sukupuolen kanssa.

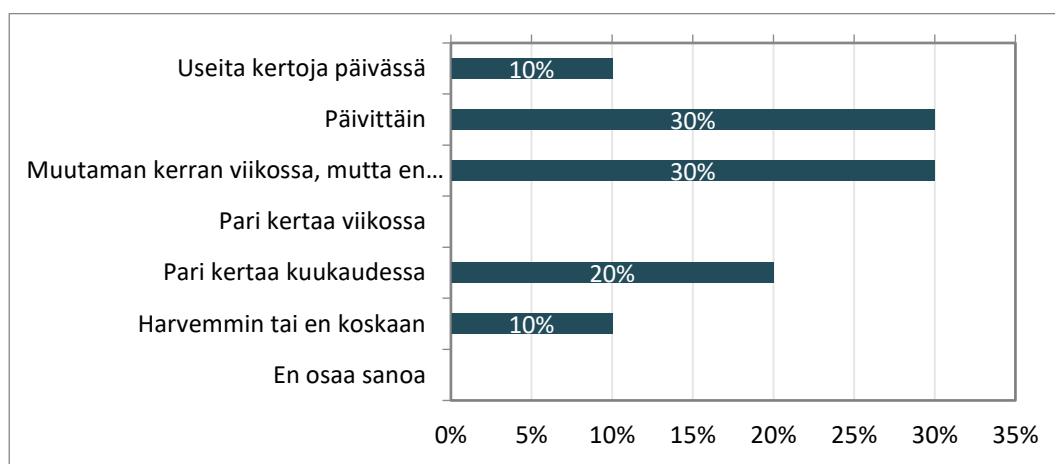
Kysyimme vastaajilta, mitä he ajattelisivat, jos tuttu poika seurustelisi pojan kanssa, tai tyttö tytön kanssa. Puolet, 48 % (64) vastaajista olivat sitä mieltä, että hyväksyisivät asian ehdottomasti ja 18 % (24) hyväksyisi luultavasti. Kuitenkin huolestuttavan paljon tuli vastauksia myös niihin vaihtoehtoihin, joissa asiaan ei suhtauduttaisi yhtä hyväksyvästi. 14 % (18) vastaajista ei luultavasti hyväksyisi ja 11 % (14) ei hyväksyisi.

6.4 Väkivalta ja syrjintä

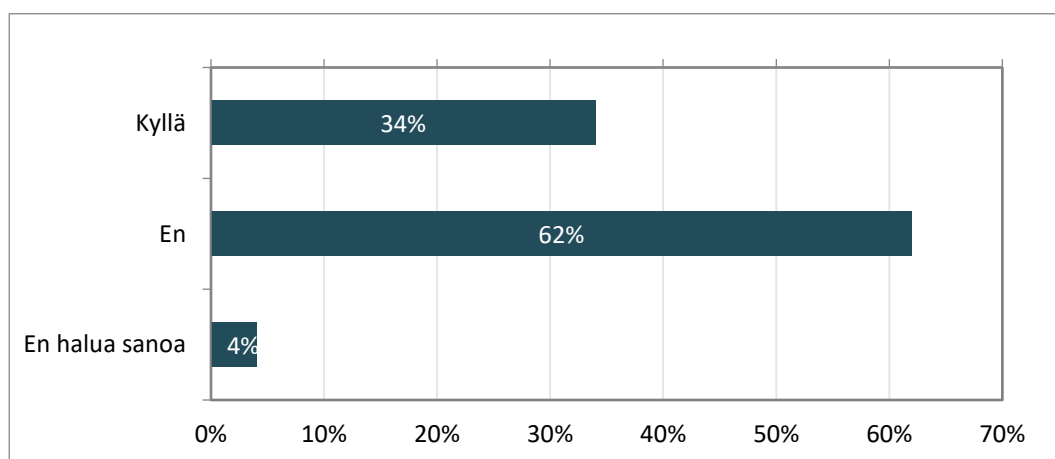
Kuvio 15. Onko itse kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen takia koulussa.

Kysyimme nuorilta, ovatko he itse kohdanneet koulussa henkistä tai fyysistä väkivaltaa sukupuolensa tai seksuaalisen suuntautumisensa takia. Suurin osa vastaajista, 91 % (118) ei ole kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa, mutta 8 % (10) vastaajista on. 1 % (1) ei halunnut vastata kysymykseen.

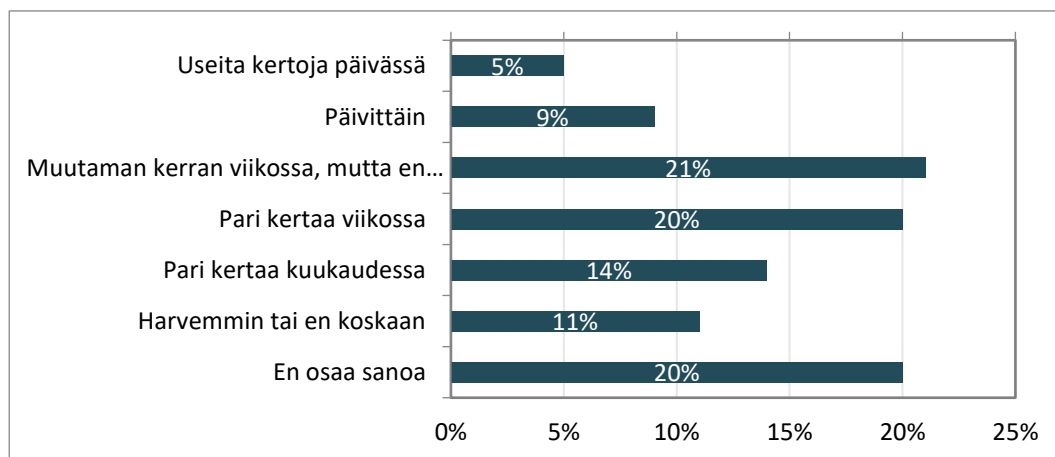

Kuvio 16. Kuinka usein on kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen takia koulussa.

Väkivaltaa kokeneista 10 % (1) vastasi kokevansa sitä useita kertoja päivässä. 30 % (3) kokee päivittäin ja 30 % (3) muutaman kerran viikossa. 20 % (2) kokee pari kertaa kuukaudessa ja 10 % (1) harvemmin tai ei koskaan.

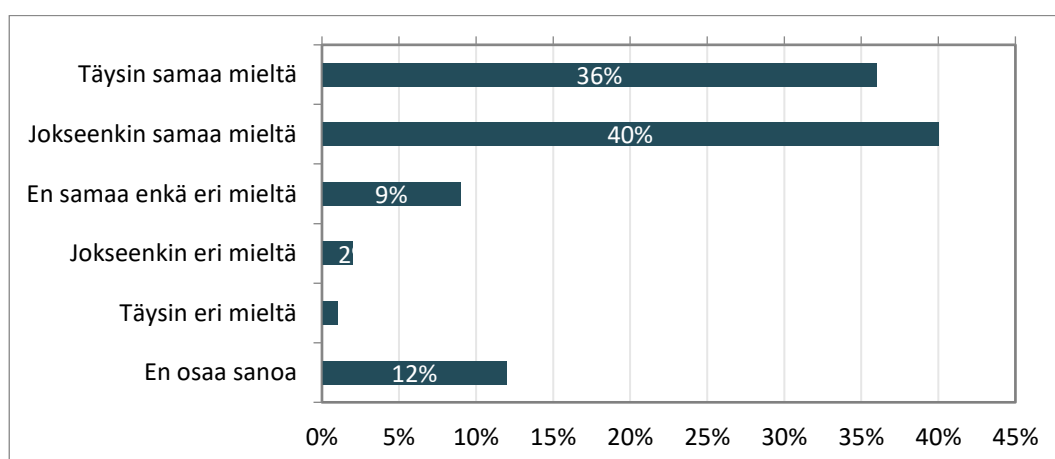

Kuvio 17. Sukupuolen ilmaisuun liittyvän syrjinnän kokeminen tai kohtaaminen koulussa.

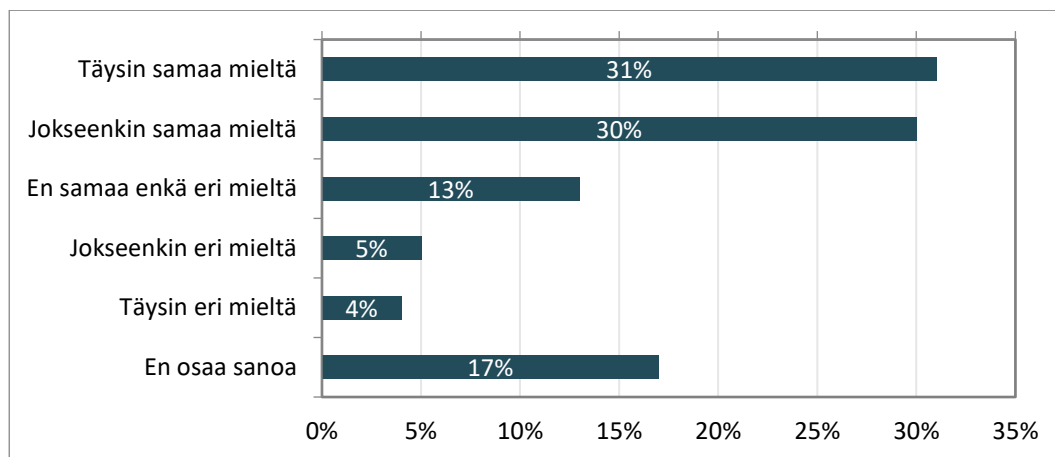
Kuvio 18. Kuinka usein on kohdannut sukupuolen ilmaisuun liittyvää syrjintää koulussa.

34 % (44) vastanneista on kohdannut tai huomannut syrjintää koulussa. 62 % (81) ei ole ja 4 % (6) ei halunnut vastata. Syrjintää kohdanneista tai huomanneista 5 % (2) on kohdannut tai huomannut tätä tapahtuvan useita kertoja päivässä. 9 % (4) vastasi tätä tapahtuvan päivittäin, 21 % (9) muutaman kerran viikossa, 20 % (9) pari kertaa viikossa ja 14 % (6) pari kertaa kuukaudessa. 11 % (5) vastasi "harvemmin tai en koskaan", ja 20 % (9) "en osaa sanoa".

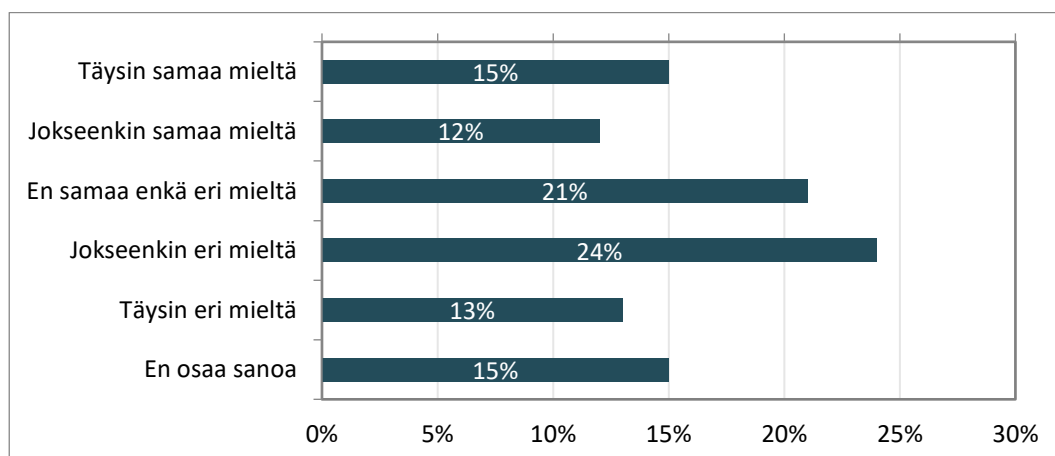
Kuvio 19. Koulussa esiintyvä haukkuminen ja nimittely, esimerkiksi homottelu.

Nuorista 36 % (47) vastasi olevansa väitteen ”koulussa esiintyy toisten haukkumista ja nimittelyä, esimerkiksi homottelua” kanssa täysin samaa mieltä ja 40 % (51) vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä. 9 % (12) ei ollut väitteestä samaa eikä eri mieltä. Ainoastaan 2 % (2) oli jokseenkin eri mieltä ja 1 % (1) täysin eri mieltä. 12 % (16) vastaajista ei osannut sanoa pitääkö väite paikkansa.

Kuvio 20. Negatiivissävyytteisen puheen tai kohtelun kuuleminen tai huomaaminen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan koulussa.

Selvitimme väitteen muodossa, esiintyykö koulussa negatiivissävyytteistä puhetta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli 31 % (41) ja jokseenkin samaa mieltä 30 % (39), eli että tätä esiintyisi. 13 % (17) ei osannut olla samaa eikä eri mieltä. Jokseenkin eri mieltä oli vastanneista 5 % (6) ja täysin eri mieltä 4 % (5). 17 % (22) vastasi väitteeseen ”en osaa sanoa”.

Kuvio 21. Koulussa tasavertaisesti kaikkiin suhtautuminen.

Eniten vastaajia, 24 % (32) sai vastausvaihtoehto ”jokseenkin eri mieltä”, kysyessämme koulun tasavertaisesta suhtautumisesta ja kohtelusta kaikkia kohtaan, eli tämän mukaan koulussa ei kohdeltaisi kaikkia tasavertaisesti. ”En samaa enkä eri mieltä” vastasi 21 % (27). 15 % (20) ei osannut sanoa pitääkö väite paikkansa, ja 15 % (19) taas oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä. 13 % (17) oli täysin eri mieltä, ja vähiten vastaajia, 12 % (16) sai vaihtoehto ”jokseenkin samaa mieltä”.

Kysymyksen jälkeen nuoret saivat määritellä, keihin heidän mielestään ei koulussa suhtauduta tasavertaisesti. Avoimia vastauksia saimme kuusi kappaletta. Vastaukset ovat paljon puhuvia.

”Eri tavalla” pukeutuviin. (K28)

Homoihin, transuihin ja lesboihin. (K28)

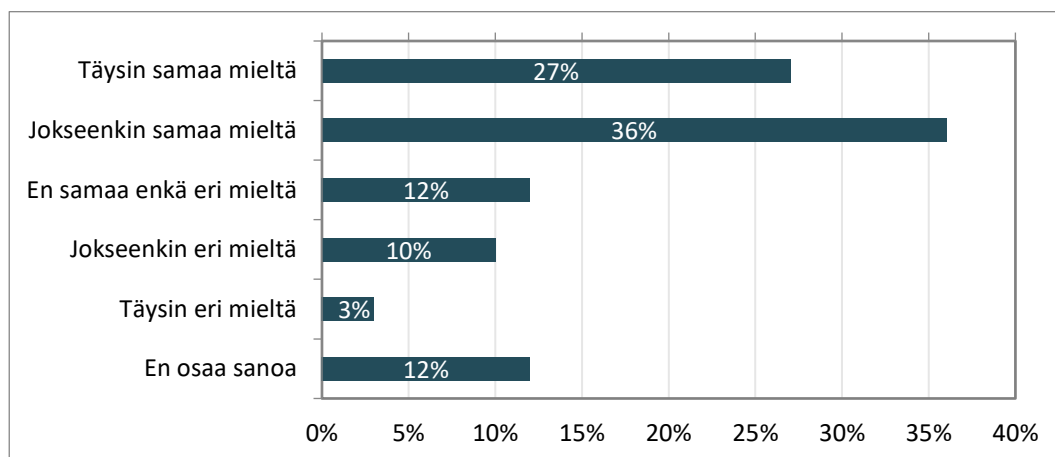
Sukupuolivähemmistöön kuuluviin. (K28)

Transuihin ja homoihin. Mutta siinä on se että, jos ne ei häiritse ketään niin niiden annetaan olla. (K28)

Homoihin. (K28)

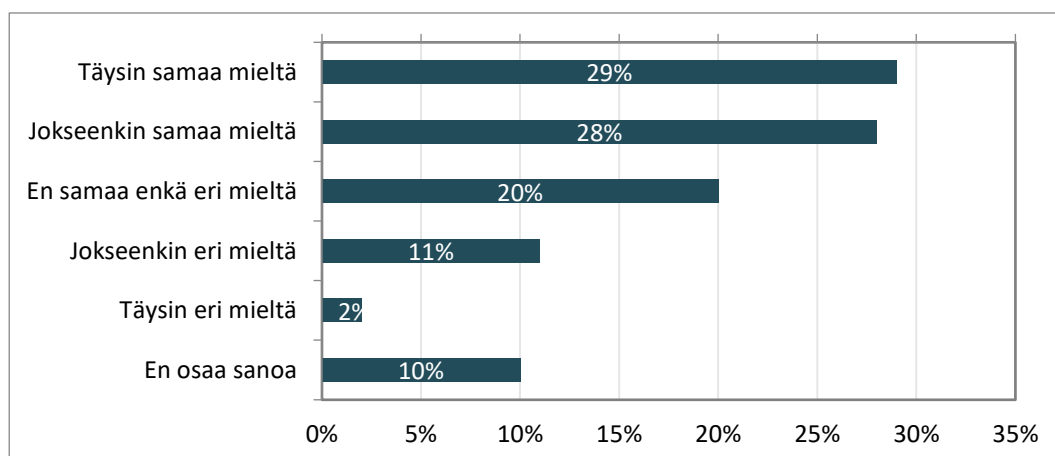
Ihmisiin, jotka ovat vähän erilaisia kuin muut. (K28)

6.5 Koulun seksuaalikasvatus

Kuvio 22. Oppimateriaaleissa tasavertaisesti kaikkien seksuaalisuuden muotojen ja sukupuolien käsitteleminen.

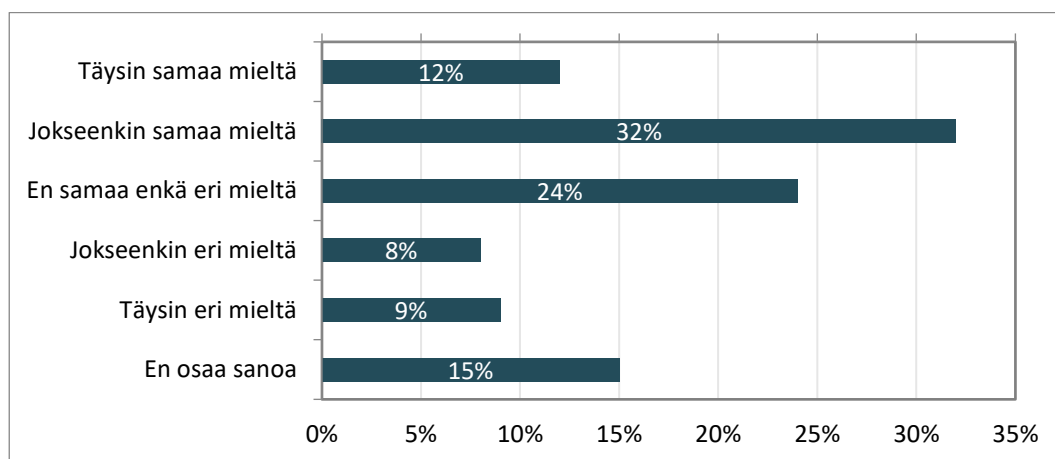
27 % (35) vastaajista oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä, eli oppimateriaalit olisivat heidän mielestään tasavertaisia kaikkia kohtaan. Jokseenkin samaa mieltä oli 36 % (47), ja taas jokseenkin eri mieltä oli vastaajista 10 % (13). 12 % (16) ei ollut samaa eikä eri mieltä väitteen kanssa, ja 12 % (15) ei osannut sanoa, mitä mieltä he olivat. Täysin eri mieltä väitteen kanssa oli 3 % (4).

Kuvio 23. Riittävä tiedonsaanti seksuaaliseen kehitykseen liittyen koulussa.

29 % (38) olivat täysin samaa mieltä, eli että he saisivat riittävästi tietoa seksuaaliseen kehitykseen liittyen, ja jokseenkin samaa mieltä oli 28 % (36). 20 % (26) ei ollut samaa eikä

eri mieltä, jokseenkin eri mieltä oli 11 % (14) ja taas täysin eri mieltä oli 2 % (3). 10 % (13) vastaajista ei osannut sanoa, mitä mieltä he väitteestä olivat.

Kuvio 24. Koulun vaikutus omiin käsityksiin ja asenteisiin seksuaalisuutta kohtaan.

Moni vastaajista kokee koulun seksuaalikasvatuksella olevan vaikutusta omiin käsityksiin ja asenteisiin seksuaalisuutta kohtaan. Täysin samaa mieltä tästä oli 12 % (15) ja jokseenkin samaa mieltä 32 % (42). 24 % (32) ei ollut samaa eikä eri mieltä, ja 15 % (20) ei osannut sanoa väitteeseen omaa kantaansa. Jokseenkin eri mieltä oli 8 % (10) ja täysin eri mieltä 9 % (12).

Lopuksi kyselyyn vastanneet saivat vielä antaa vapaasti palautetta koulunsa seksuaalikasvatuksesta. Saimme vastauksia runsaasti, mutta olemme valikoineet tähän kriittisen tarkastelun jälkeen mielestämme oleellimmat. Nämä vastaukset olivat mielestämme vaikuttavia.

seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä pitäisi opettaa enemmän, koska homofobia ja transfobia on todella yleistä kouluissa. seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöihin kuuluvat nuoret eivät tunne oloansa turvalliseksi tämän takia. Suurin osa koulujen seksuaalikasvatuksesta koostuu vain heteroista parisuhteista, minkä vuoksi nuoret voivat tuntea itsensä ulkopuolisiksi. koulujen pitäisi opettaa kaikista tasa-arvoisesti. homofobiaa kouluissa ja nuorien keskuudessa voisi estää esim. näyttämällä oikeasti videoita tai lukemalla tekstejä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. yleensä opettajat vain sivuuttavat aiheen nopeasti minkä takia nuoret, jotka eivät tiedä asiasta, saavat siitä huonon käsityksen ja syrjivät nuoria jotka syrjivät vähemmistöihin. se, ketä rakastaa ja mikä oma sukupuoli identiteetti on, ei pitäisi vaikuttaa negatiivisesti kehenkään. kiitos <3. (K36)

Hyvä opetus mutta vähän puutteita. (K36)

jotkut asiat vois köydä paremmin läpi. (K36)

Koulussa saisi kertoa enemmän pornon ja itsetyydytyksen haitoista. (K36)

Koulussa pitäisi opettaa, että kaikki seksuaaliset suuntautumiset on ok. Monesti huomaa syrjimistä aiheeseen liittyen. Kiusaamiseen pitäisi myös puuttua. Homojen haukkuminen on normalisoitua ja siihen ei puututa. Priva stooreissa näkyy usein kuvia muista ihmisistä, jotka on homoja koska se on "huvittavaa". Käytävillä myös huudellaan. (K36)

Ei puhuta homoudesta tai lesboudesta lähes yhtään. Sanotaan vaan että on homoja ja lesboja ja sen jälkeen niistä ei enään puhuta. En ole oppinut koulun seksuaalikasvatuksessa mitään koska asioista ei puhuta suoraan ja asioita kierrellään. En tykkää meidän opettajan opetus tavasta koska hän aiheuttaa minulle kauheaa ahdistusta omien puheidensa ja eleidensä takia. Hän esimerkiksi piilailee oppilaiden parisuhteesta jne. (K36)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustuloksistamme voimme päätellä, että koulumaailmassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kokevat edelleen tulevansa syrjityksi ja huomiotta jätetyiksi. Kouluympäristö ei myöskään ole tarpeeksi turvallinen heille siellä esiintyessä kiusaamista, nimittelyä ja loukkaavia vitsejä. Hypotesimme siis seksuaalikasvatuksen puutteellisuudesta juuri vähemmistöjä ajatellen tuli vahvistettua.

Voimme tuloksistamme päätellä, että varsinkin nuoret, jotka olivat seksiä harrastaneet jo 11–13-vuotiaina, olisivat olleet tiedonsaannin ja kehitykset kannalta liian nuoria, jolloin nämä kokemukset saattavat vaikuttaa heidän seksuaaliseen kehitykseensä negatiivisesti. Seksuaalikasvatus alkaa Kauhajoen koululla vasta 8.-luokalla, jolloin 11–13-vuotiaina he eivät vielä olisi saaneet ainakaan koulun tarjoamaa, luotettavaa seksuaalikasvatusta. Nuorilla myös ehkäisyn puuttuminen seksiä harrastaessa viestii tiedonpuutteesta raskaaksi tulemisen ja sukupuolitautien kohdalla. Vastauksista nousikin selkeästi esille nuorten toive siitä, että seksuaalikasvatus aloitettaisiin koulujen opetuksessa jo aikaisemmassa vaiheessa.

Kuten jo teoriassa käsitelimme, niin murrosiässä henkinen ja fyysinen kehitys seksuaalisuuden osalta on vielä vahvasti aluillaan (Siegel, 2014, s. 41–42). Liian aikaisin koetut seksuaaliset kokemukset vaikuttavat siis haitallisesti nuoren seksuaaliseen kehitykseen, itsetuntoon ja minäkuvaan (Brusila ym., 2020, s. 167–168). Nuori saattaa myös uteliaisuuden sekä epävarmuuden takia suostua seksuaalisiin tekoihin ja kokemuksiin, joihin ei henkisesti vielä olisi valmis (mts. 167). Näiltä haitallisilta kokemuksilta voitaisiin suuremmalla todennäköisyydellä välttyä tarjoamalla monipuolisempaa ja kattavampaa seksuaalikasvatusta jo varhaisemmassa vaiheessa, sillä selkeästi nuorilla seksuaaliset kokemukset alkavat jo nuorena.

Tulosten mukaan seksistä nuorilla herää pääosin positiivisia ja asiaankuuluvia tunteita, mikä on huojentavaa ja ikäluokkaan sekä kehitykseen verraten normaalia. Kuitenkin negatiivisten tunteiden äänimäärät herättävät kysymyksen siitä, ovatko he saaneet seksistä tarpeeksi tietoa juuri heidän tarpeisiinsa vastaavaksi, eli kuuluvatko näihin tunneluokkiin

vastanneet sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin. Myös näiden tunteiden kohdalla pätee mahdollisuus siitä, että vastanneet ovat kokeneet liian aikaisin tai vahingoittavia seksuaalisia kokemuksia tai tilanteita. Myös yksinkertaisesti tiedonpuute saattaa aiheuttaa negatiivisia ja epävarmoja tunteita seksistä, sekä omasta itsestä ja omasta seksuaalisuudesta.

Tulosten mukaan syrjintää ja väkivaltaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan esiintyy edelleen huolestuttavan paljon. Näiden kokeminen on todella vahingoittavaa ja traumatisoivaa. Seksuaalioikeudet eivät siis tämän tutkimuksen mukaan toteudu täysin kouluympäristössä. Oikeuksien mukaan kaikkien tulisi saada olla oma itsensä pelkäämättä tulewansa syrjityksi tai väkivallan ja vähättelyn kohteeksi (Oinonen & Susineva, 2021, s. 20). Itseä vahingoittava kouluympäristö vaikeuttaa mahdollisuuksia ja oikeuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan (mts. 20). Oppilaat eivät myöskään pääse kiinnittymään kouluympäristöönsä ja riski syrjäytyä kasvaa (Keiski ym., 2017, s. 25; Poikkeuksen ym., 2013, s. 111–112 mukaan).

Nuoruudessa koettu sukupuoleen kohdistuva väkivalta tai häirintä on yksi vakavimmista uhriksi joutumisen muodoista, kun huomioidaan niiden haittavaikutukset (Aaltonen, 2012, s. 12). Tutkimuksemme mukaan koulussa joko koetaan, nähdään tai kuullaan huolestuttavan paljon häirintää ja väkivaltaa seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen takia. Koulukiusaamisella ja häirinnällä on laajoja ja tuhoisia vaikutuksia muun muassa nuoren itsetunnolle ja mielenterveyteen (Aaltonen, 2012, s. 13). Turvallisella kouluympäristöllä on siis suuri vaikutus nuorten hyvinvoinnille ja myös tulevaisuudelle.

Tämän tutkimuksen mukaan kouluympäristöt ovat edelleen heteronormatiivisia, mikä vaikuttaa erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Heteronormatiivisuus näkyy muun muassa tämän tutkimuksen mukaan kielenkäytössä, nuorison homottelulla, mikä luo kuvan homoseksuaalisuudesta ei-toivottuna ja vääränä seksuaalisuuden muotona (Oinonen & Susineva, 2021, s. 30). Homotteluun tulisi puuttua heti sitä esiintyessä, eikä ohittaa asiaa ja tällä viestittää sallivaa suhtautumista syrjintää ja kiusaamista kohtaan (Huotari ym., 2010, s. 111).

Tulosten perusteella voimme myös todeta koulun ja kodin yhteistyön olevan merkityksellistä, sillä nuoret toivovat seksuaalikasvatusta koululta ja kotoa. Nämä paikat ovat monille ne, joissa viettää paljon aikaa, joten ne luultavasti koetaan turvallisina ja luotettavina

paikkoina tiedonsaannille. Koulussa ja kotona avoin erilaisuutta hyväksyvä ilmapiiri parhaimmillaan tukee jokaisen taitoa elää seksuaalisessa ja sukupuolitetussa maailmassa (Vilkka, 2010, s. 132). Rohkaiseva ympäristö myös kannustaa nuorta olemaan rehellinen ja myönteinen itseään ja omaa seksuaalisuuttaan kohtaan. Nuori on itse paras sukupuolensa ja seksuaalisuutensa määrittäjä (s. 141).

Tiedonsaantiin liittyvien kysymysten tuloksissa on näkyvissä paljon hajontaa, josta voimme päätellä sen, että kaikille nuorille toimivat eri opetustyyli ja -tavat, ja nuoret ovat varmasti tottuneet hyvin erityyppisiin seksuaalikasvatuksen tyyleihin. Koulun opetuksessa olisi kiinnitettävä huomiota opetuksen monipuolisuuteen ja hyödynnettävä eri opetusmuotoja. Vielä tärkeämpi seikka on kuitenkin se, että kaikilla olisi ympärillään joitain luotettavia aikuisia, joiden kanssa jakaa, keskustella ja pohtia avoimesti aina silloin, kun kysymykset omasta seksuaalisuudesta askarruttavat (Vilkka, 2010, s. 132). Kysyminen, pohtiminen ja keskustelu ovat nuorelle oleellisia keinoja päästä ymmärrykseen seksuaalisuutta ja seksiä koskevaan tietoon.

Vastauksista nousi esiin myös internet tiedonlähteenä. Sieltä saatu tieto voi olla laadullisesti hyvinkin vaihtelevaa. Kuten toimimme aiemmin opinnäytetyössämme ilmi, on koulun seksuaalikasvatus nykyään yhä tärkeämmässä roolissa internetistä vapaasti löytyvien tietojen vastapainoksi. Internetin erilaisista lähteistä saatu tieto voi olla virheellistä tai epäluotettavaa. Nuorille ei usein suositella esimerkiksi pornon katsomista tai muuta eroottista materiaalia niistä saadun väärän kuvan vuoksi. Tällaisten materiaalien kautta nuoret luovat kuvan siitä, mitä seksuaalisuus ja sukupuoli tarkoittavat ja miten ympäristö niihin suhtautuu. Internet on tietenkin tuonut mukanaan myös paljon uusia, hienoja mahdollisuuksia, mutta sen käytön lisääntyessä faktapohjaisen seksuaalikasvatuksen merkitys korostuu entisestään.

Tutkimuksemme tulokset vahvistavat koulun merkityksen nuorten elämässä. Koululla on suuri vaikutus heidän hyvinvointiinsa. Saatujen tutkimustulostemme mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet eivät täysin toteudu kouluympäristössä, ja jos koululla on valtaa vaikuttaa nuorten asenteisiin ja arvoihin, on tärkeää hyödyntää tätä valta-asetelmaa. Koulu pystyy vähemmistöt huomioimalla antamaan nuorille paremmat mahdollisuudet ilmaista itseään ilman pelkoa ja ahdistusta, sekä pienentämään heidän riskiään tulla

tuomituksi ja syrjityksi (Young, 2020, s.132). Koululla on siis valta vaikuttaa heidän elämäänsä myös tulevaisuuden kannalta, sillä turvallisella kouluympäristöllä pystytään takamaan taidot kohdata muut kunnioittavasti (mts. 131).

Valtaosa kyselyimme vastanneista nuorista vastasi olevansa heteroseksuaaleja. Tulokset olisivat varmasti olleet erilaisia, jos kysely olisi teetetty esimerkiksi pääkaupunkiseudulla tai jossain isommassa kaupungissa kuin Kauhajoki. Niin kuin aiemmin perustelimme, valitsimme Etelä-Pohjanmaan tutkimuksen kohteeksi siksi, että olimme kiinnostuneita, millaisia vastauksia saisimme pienemmässä kaupungissa. Kohderyhmä -osiossa kävimme lyhyesti läpi tutkimusta, jossa oli todettu Etelä-Pohjanmaalla olevan syrjintää sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Myös meidän tutkimuksemme vahvistaa, että pienemmillä paikkakunnilla ei uskalleta vielä olla niin vapaasti omia itsejään verrattuna paikkakuntiin, joissa on enemmän ihmisiä ja totuttu siihen, että ihmiset saavat olla omanlaisiaan.

Vesanen (2020, s. 119) toteaa monien muuttavan pois kasvuseudultaan muuttamatta enää koskaan takaisin sinne. Synä ei välttämättä ole perheen hylkääminen tai välien katkeaminen, vaan joskus voi riittää se, ettei pysty olla oma itsensä siellä, missä on alun perin kasvanut. Monet sukupuolivähemmistöön kuuluvista nuorista saattavat ajatella muuttavansa isompaan kaupunkiin, jotta voi olla oma itsensä. Suurissa kaupungeissa on enemmän vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, sekä enemmän ihmisiä, joiden kanssa alkaa muodostaa yhteisöllistä ja omanlaista ympäristöä. Siksi myös pienempien kaupunkien olisi tärkeä alkaa muuttamaan palveluitaan, toimiaan ja periaatteitaan monimuotoisemmaksi ja hyväksyvämmäksi, jotta kenenkään ei tarvitsisi muuttaa vain tunteakseen oloaan turvallisemmaksi.

8 POHDINTA

8.1 Kehitysehdotuksia koululle

Tutkimusaiheemme on erityisesti nyky-yhteiskunnassa erittäin merkittävä. Tämän kaltaisten tutkimusten kautta aihepiirille saadaan edelleen lisää näkyvyyttä, ja täten myös tutkimukset voisivat toimia tietoisuuden lisääjänä ja mahdollisesti myös asenteiden muuttajana. Omat tuloksemme saivat aikaan meissä tutkijoissa monenlaisia tuntemuksia ja ajatuksia, joita käymme läpi tässä osiossa.

Pohdimme, miten koulu voisi kehittää seksuaalikasvatustaan kattavammaksi ja kaikki huomioon ottavaksi, sekä keinoja, miten luoda kouluympäristöstä turvallisempi ja suvaitsevaisempi. Mielestämme koulun seksuaalikasvatukseen voisi lisätä muun muassa tunne- ja turvataitokasvatusta, jolla voitaisiin vahvistaa nuorten itsetuntoa, antaa tietoa heidän omista oikeuksistaan, sekä autettaisiin heitä tunnistamaan häirinnän ja väkivallan muotoja. Tunne- ja turvataitokasvatuksella voitaisiin kehittää nuorten kykyä kohdata muut kunnioitavasti ja hyväksyvästi, sekä oppia myös olemaan empaattisempia toisia ja itseä kohtaan.

Kouluympäristöä voitaisiin luoda ajan kanssa suvaitsevammaksi, jos esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevia merkkipäiviä, uutisia ja tärkeitä ajankohtaisia tapahtumia tuotaisiin esille koulussa. Näiden asioiden arkipäiväistämällä muistutettaisiin koulun henkilökuntaa ja nuoria siitä, että vähemmistöihin kuuluvia ja näistä asioista kiinnostuneita ei ole vain koulun ulkopuolella, vaan myös koulussa läsnä.

Koulu voisi myös julistautua syrjinnästä vapaaksi alueeksi, jolla voitaisiin luoda kaikille yhteiset pelisäännöt, toteuttaa yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa, sekä lisätä yleistä tietoisuutta syrjinnän, rasismien ja väkivallan ehkäisemiseksi. Tällaiseksi alueeksi julistautumisella tuotaisiin kaikille selväksi koulun periaatteet ja arvot. Jo syrjinnästä vapaan alueen - kylteillä ja merkeillä on kouluympäristössä suuri vaikutus niiden ollessa esillä ja muistutuksena nuorille ja henkilökunnalle joka päivä.

Koulun seksuaalikasvatusta kehitettäessä voitaisiin myös miettiä mahdollisuutta hankkia Setalta puhuja koululle vuosittain, jo heti nuorten siirtyessä yläkouluun. Myös

kokemusasiantuntijoilla voisi olla suuri vaikutus nuoriin. Puhujien avulla saataisiin lisättyä uudenlaista näkökulmaa kasvatukseen, sekä lisättyä taas nuorten tietoisuutta aiheesta.

Kuten voimme tutkimuksemme tuloksista päätellä, koululla on yhä edelleen valtaa nuorten käsityksiin liittyen. Koulun oppimateriaalien päivittäminen olisi mielestämme ehdottoman tärkeää, sillä näiden kautta nuoret määrittävät vahvasti omaa itseään, sekä miten he näkevät ja hyväksyvät muut ihmiset. Seksuaalikasvatuksen oppimateriaalit olisivat hyvä uusia kaikki seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuudet huomioiden, ja pyrkiä tarkastelemaan materiaaleja kriittisesti, jotta pystyttäisiin karsimaan heteronormatiiviset ja lisääntymiskeskeiset näkökulmat materiaaleista pois. Tällaisiin muutoksiin tarvitaan valtakunnallisesti tehtyjä päätöksiä, mutta jo pienillä teoilla voidaan suurempia muutoksia lähteä tavoittelemaan.

Koulujen seksuaalikasvatuksessa yksi oleellisimmista tehtävistä olisi rikkoa tabuja seksuaalisuuden ympäriltä. Seksuaalisuuteen liittyvistä asioista pitäisi olla mahdollisuus puhua avoimesti ja suhtautumisen tulisi olla vapaamielistä. Siksi koulun henkilökuntaa ja opettajia tulisi mielestämme kouluttaa monipuolisten kurssien ja koulutusten myötä, jotta he olisivat tarpeeksi päteviä, avoimia ja suvaitsevaisia seksuaalikasvattajia. Tieto ja kasvatustietämykset muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti, minkä vuoksi myös ammattipätevyyttä tulee kehittää ja omia arvomaailmoja laajentaa säännöllisesti. Opettajilla on suuri rooli nuorten elämässä, kuten voimme tuloksistammekin havaita, joten heidän omien arvomaailmojen ei saa tulla opetuksen ja kasvatuksen kautta ilmi, vaan kasvatuksen tulee olla neutraalia, kaikki seksuaalisuudet ja sukupuolet huomioivaa. Opettajilla tulisi siis olla mahdollisuus kehittää itseään asenteellisesti ja tiedollisesti.

Pohdimme, että opettajille voisi tarjota esimerkiksi koulutusta siitä, miten syrjinnän erottaa ja miten siihen tulee puuttua. Koulutuksessa olisi hyvä olla myös, miten kohdata seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia. Monien opettajien voi nimittäin olla hankala huomata syrjintää, tai puuttua siihen, jos ei koe omaavansa riittäviä taitoja siihen. Tiedonsaanti lisää luottamusta omaa osaamista kohtaan, sekä varmuutta ja rohkeutta puuttua haastaviin tilanteisiin. Myös vähemmistöjen kohtaaminen voi tuntua haasteelliselta, jos ei koe tässäkin asiassa tietävänsä tarpeeksi, kohdatakseen heidät tasa-arvoisesti.

Heteronormatiivisten asenteiden tunnistamiseen olisi myös todella tärkeä saada koulun henkilökunnan ja opettajien koulutusta. Tällaiset asenteet ovat niin syvästi juurtuneita, että niitä voi olla todella hankala tunnistaa omissa tai koulun asenteissa ja toiminnassa. Jotta voitaisiin lähteä näitä asenteita purkamaan, se vaatii nimenomaan alkuun niiden tunnistamista ja kyvyn erottaa vanhanaikaiset, syrjivät toimet ja periaatteet. Tällaisen koulutuksen kautta myös lisättäisiin itsevarmuutta ja rohkeutta lähteä kehittämään ja lisäämään tasa-arvoa, ja tätä kautta nuorten ja työntekijöiden hyvinvointia.

Pohdimme myös, olisiko kouluissa tarvetta koulusosionomille, joka ylläpitäisi kouluympäristön hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Sosionomi voisi pyrkiä vähentämään toiminnallaan väkivallan ja syrjinnän esiintymistä. Sosionomi toimisi yhteistyössä muun koulun henkilökunnan, sekä erityisesti koulukuraattorin ja terveydenhoitajan kanssa.

8.2 Ajatuksia oppimisprosessista

Kohderyhmänä opinnäytetyössämme olivat nuoret, joten jäimme tulokset saatuaamme pohtimaan sitä, ovatko kaikki uskaltaneet vastata kyselyymme rehellisesti. Kyselyn nimettömyyttä pyrimme korostamaan, mutta luokkahuoneessa oma rauha voi jäädä vähäiseksi ja sosiaalinen paine ottaa vallan. Pohdimme, onko kyselyn täyttämistilanne ollut tarpeeksi otollinen sille, että kaikki ovat vastanneet omien näkemysten ja kokemustensa mukaisesti. Pohdimme myös, onnistuimmeko toteuttamaan kyselyn tarpeeksi ymmärrettävällä tavalla ja niin, että jokaisen vastaajan on ollut helppo valita parhaiten itseensä sopiva vaihtoehto.

Pohdimme tulosten paikkansapitävyyttä juuri huomioituamme vastaajien ikäluokan ja aiheen sensitiivisyyden. Huomasimme nimittäin monien avoimien kysymysten kohdalla saaneemme vastauksia, jotka kriittisesti tarkkailtuna olivat epäsoveliaita. Jouduimme siis pohdittua joidenkin vastausten merkityksellisyyttä tutkimustuloksissamme.

Tutkimukseemme osallistuminen oli vapaaehtoista, joten olimme positiivisesti yllättyneitä saamaamme vastaajamäärään. Koska vastauksia tuli paljon, saimme mielestämme kattavan ja monipuolisen aineiston kasaan. Koimme tulosten tulkinnan ja analysoinnin opinnäytetyöprosessissamme mielenkiintoisimmaksi ja opettavaisimmaksi vaiheeksi, ja olemme muutenkin koko prosessin ajan olleet todella tyytyväisiä aihevalintaamme. Koimme myös

parityöskentelyn helpottaneen tutkimuksen tekoa ja antaneen meille paljon uusia näkökulmia, joita yksin työskennellessä ei välttämättä olisi tullut.

Huomasimme tutkimusta tehdessämme, että aiempia tutkimuksia aiheesta löytyi yllättävän vähän. Tämän vuoksi myös aiheemme oli todella tarpeellinen ja mielestämme ajankohtainen nyky-yhteiskunnassa. Tutkimuksemme antaa paljon jalansijaa tuleville tutkimuksille, ja tutkimuksemme perusteella on helppo lähteä työstämään jatkotutkimuksia aiheesta. Tutkimuksemme avulla voisi toteuttaa esimerkiksi oppaan koulujen hyödynnettäväksi.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. (2012). *Turvataitoja nuorille: opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn*. (Versio 21) [sähköinen tietoaaineisto]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Aho, A., & Voutilainen, A. (2017). *Kahdeksaluokkalaisten tiedontarve ja kehittämissuhteita kouluterveydenhoitajan antamasta seksuaalikasvatuksesta*. Seksuaaliterveys Lapin lasten, nuorten ja perheiden voimavaraksi -hanke. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125747/Opinnaytetyo_Aho_Voutilainen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ahtola, A., Forsström, T. & Paalanen, T. (2019). *Nautinnon aika: Sexpon seksuaalipoliittinen ohjelma*. Into Kustannus.
- Aktan-Collan, K. (2019). *Seksuaalisuus: Iloa ja viisautta*. Duodecim. <https://www.duodecim.fi/2019/02/13/seksuaalisuus-iloa-ja-viisautta/>
- Bildjuschkin, K. (2015). *Seksuaalikasvatuksen tueksi*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Brant, C.A.R., & Willox, L.M. (2020). *Teaching the Teacher: LGBTQ Issues in Teacher Education*. Information Age Publishing. <https://web-s-ebscobhost.com.libts.seamk.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjI3NTk1N19fQU41?sid=306d945a-2fb6-42a9-a6fd-dcde55a3f101@redis&vid=0&format=EB&rid=1>
- Brusila, P., Kero, K., Piha, J., & Räsänen M. (2020). *Seksuaalilääketiede*. Duodecim.
- Cacciatore, R., & Korteniemi-Poikela, E. (2019). *Rakkaus, ilo, rohkeus: Seksuaalisuuden portaat*. Minerva kustannus.
- Cense, M. (2019). Navigating a bumpy road. Developing sexuality education that supports young people's sexual agency. *Sex education*, 19(3), 263–276.
- Claster, P., & Sampson, L. (2018). *Gender, sex, and sexuality among contemporary youth: Generation sex*. Emerald publishing limited.
- Corinne, M. (2018). Sexuality. *Brock Education Journal*, 27(2), 68–74.

- Keiski, V., Kuivala, A.-E., & Rauhala, A. (2017). *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien eteläpohjalaisten nuorten kokemuksia osallisuudesta: Osallisuus koulussa, työssä ja terveydenhuollossa*. [AMK-opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017120419725>
- Kihlström, M. (2020). *Oikeilla nimillä: Seksuaalikasvatusopas aikuisille*. Kustannusyhtiö Kosmos.
- Klemetti, R., & Raussi-Lehto, E. (2014). *Edistä, Ehkäise, Vaikuta: Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuortti, M. (2012). *Suomalaisten tyttöjen seksuaaliterveys ja -kulttuuri: Arvot, riskit ja valinnat*. Tampereen Yliopisto.
- Kuula, A. (2015). *Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino. <https://www.elibrary.com/fi/book/9789517683104>
- Luxmoore, N. (2016). *Horny and Hormonal: Young people, sex, and the anxieties of sexuality*. Jessica Kingsley Publishers.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (i.a.). <https://www.mll.fi/>
- Marttinen, T. (2019). *Seksistä selkoa*. Avain.
- Merrick, J., & Greydanus, D. (2016). *Sexuality: Some international aspects*. Nova Science Publishers.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A., & Saarnio, T. (2020). *Ammattina sosionomi* (34). Sanoma Pro. <https://www.elibrary.com/fi/book/978-952-63-5309-8>
- Nousiainen, S. (2020). *Sukupuoleen katsomatta: kuinka kohdata moninaisuus*. Atena Kustannus.
- Näre, S., Ruuhilahti, S., & Heimonen, E. (2012). Luottamus nuorten seksuaalisen hyvinvoinnin pohjana. *Nuorisotutkimus*, 30(3), 51–64. <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/3/luottamu.pdf>
- Oinonen, M., & Susineva, A. (2021). *Seksuaalikasvattajan käsikirja*. (2. uudistettu painos). Hiv-säätiö.
- Opetushallitus. (i.a.). *Terveystiedon materiaalit*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/terveystiedon-materiaalit>

- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2014). *Terveystieto*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/sisallot/478973>
- Pietilä, A., & Savikoski, A. (26.4.2019). *Nuorten kokemuksia koulussa annetusta seksuaalikasvatuksesta: Kirjallisuuskatsaus*. Metropolia ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/168658/Pietil%E4_Anita-Savikoski_Anni.pdf?sequence=2
- Piltonen, J., & Saari, R. (2020). *Seksuaalisuuden monimuotoisuus yläkouluikäisillä: Kuvailuva kirjallisuuskatsaus*. Oulun ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/344729/Saari_Riikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Santalahti, T. (5.2.2018). *Opettajan opas: Nuorten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys*. Terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/oos00004>
- Sarvikivi, N. (18.5.2020). Ajantasaista seksuaalikasvatusta! *Dialogi*. <https://dialogi.diak.fi/2020/05/18/ajantasaista-seksuaalikasvatusta/>
- Siegel, D.J. (2014). *Brainstorm: Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys*. (T. Hartikainen, käänt.; 1.painos). Basam Books. (Alkuperäinen teos julkaistu 2014).
- Tietoarkisto. (i.a.). *Monimuuttujamenetelmät: Faktorianalyysi*. [Faktorianalyysi - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](https://tietoarkisto.tuni.fi)
- Vesänen, K. (2020). Seksuaalinen mielihyvä ja nautinto yläkoulun seksuaalikasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85(4), 443–448.
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilka, H. (2010). *Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen*. PS-kustannus.
- Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus. <https://www.elibrary.com/fi/book/9789523701731>
- Wimberly, G.L. (2015). *LGBTQ Issues in Education: Advancing a Research Agenda*. American Educational Research Association (AERA). <https://web-p-ebscobhost.com.libts.seamk.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMTUyNjE5M19fQU41?sid=bef77ed7-4bad-438f-ab8f-f4da181e16b1@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

Young, E. (2020). *They/them/their/: a guide to nonbinary and genderqueer identities*. Jessica Kingsley Publishers.

LIITTEET

Liite 1. Tiedote tutkimuksesta vanhemmalle/huoltajalle

Liite 2. Webropol-kysely

Liite 1. Tiedote tutkimuksesta vanhemmalle/huoltajalle

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA VANHEMMALLE/HUOLTAJALLE

Pyydämme nuortasi osallistumaan Kauhajoen yhteiskoulun seksuaalikasvatuksen kattavuutta kartoittavaan tutkimukseen. Tutkimuksessa selvitämme nuorten näkemyksiä ja kokemuksia kasvatukseen liittyen, ja huomioimme erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman kasvatuksen laadussa. Keräämme aineiston kyselylomakkeen avulla. Pystymme lupaamaan vastaajille täyden anonymiteetin, eli kyselyyn vastanneiden henkilöllisyyttä ei pystytä selvittämään. Tutkimukseen osallistuminen on myös täysin vapaaehtoista, ja siitä kieltäytyminen ei vaikuta nuoren oikeuksiin tai kohteluun. Nuori voi myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta.

Tutkimuksessa saatua aineistoa käytämme osana SeAMKin opinnäytetyötä. Työssämme keskitymme seksuaalisuuden monimuotoisuuden huomioimiseen seksuaalikasvatuksessa ja selvitämme, miten heteronormatiiviseksi opetus koetaan nuorten mielestä. Tutkimuksessa kartoitetaan mitä nuorten mielestä seksuaalikasvatuksesta jää uupumaan. Tutkimuksen avulla pystymme tarjoamaan kouluille ja virallisille tahoille tietoa, jonka avulla he pystyvät lähteä kehittämään seksuaalikasvatustaan ajankohtaisemmaksi ja kattavammaksi.

Ystävällisin terveisin

Tutkija / opinnäytetyötekijä

Nimi: Susanna Hietaharju

Puh. +358405748586

Sähköposti: susanna.hietaharju@seamk.fi

Tutkija / opinnäytetyötekijä

Nimi: Milja Korpela

Puh. +358452612120

Sähköposti: milja.korpela@seamk.fi

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja

Titteli: Lehtori

Nimi: Aino Alaverdyan

Korkeakoulu / yksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Puh. +358408300387

Sähköposti: aino.alaverdyan@seamk.fi

Liite 2. Webropol-kysely

Seksuaalikasvatus nuorten näkökulmasta

Tämä kysely on osana SeAMKin opinnäytetyötä. Kyselyn avulla tutkitaan koulujen (Kauhajoen Yhteiskoulun 8. ja 9. luokkien) seksuaalikasvatusta. Kyselyn pohjalta saamme tehdyksi tutkimuksen koulujen seksuaalikasvatuksen kattavuudesta, huomioiden erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. Kyselystä saatu aineisto käsitellään luottamuksellisesti, ja kaikki vastaukset tarkastellaan nimettömästi, henkilöllisyyksiä selvittämättä.

Toivomme kovasti, että vastaat kysymyksiin totuudenmukaisesti ja huolellisesti! Iso kiitos jo etukäteen vastauksista!

Kyselyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 10-30 minuuttia.

1. Minkä ikäinen olet?

- 13-vuotias
- 14-vuotias
- 15-vuotias
- Yli 16-vuotias

2. Millä luokka-asteella olet?

- 8. luokalla
- 9. luokalla
- 10. luokalla

3. Mikä on oma kokemuksesi sukupuolestasi?

- Nainen
- Mies
- En halua vastata
- Muu, mikä? _____

4. Mikä on seksuaalinen suuntautumisesi?

- Hetero (kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa muita kuin samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan)
- Homo (kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa samaa sukupuolta olevia kohtaan. Sanaa homo käytetään myös suppeammin tarkoittamaan miestä)
- Lesbo (Nainen, joka kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa naisia kohtaan)
- Biseksuaali (kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa sekä samaa että eri sukupuolta olevia kohtaan)
- Panseksuaali (tuntee seksuaalista tai/ja emotionaalista vetoa kaikkia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan)
- Aseksuaali (kokee tavallisesti hyvin vähän tai ei lainkaan seksuaalista vetovoimaa toisia henkilöitä kohtaan)
- En halua vastata
- En tiedä

5. Oletko harrastanut seksiä? (Jos vastaat en, siirryt suoraan kysymykseen 8)

- Kyllä
- En

8. Kenen vastuulla on mielestäsi ehkäisyn käyttö?

- Kumppanin
- Itseni
- Molempien

9. Miten todennäköisenä pidät sitä, että ilman ehkäisyä voi tulla raskaaksi?

10. Miten todennäköisenä pidät sitä, että ilman kondomia voi saada sukupuolitaudin?

11. Mitä tunteita sinulla herää seksistä? Voit valita useamman.

- Ilo
- Ahdistus
- Pelko
- Jännitys
- Onnellisuus
- Häpeä
- Himo
- Uteliaisuus
- Suru
- Muu, mikä? _____

12. Mistä/keneltä olet saanut tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen? Voit valita useamman.

- Vanhemmat
- Sukulaiset
- Sisarukset

- Ystävät
- Kumppani
- Porno
- Internet
- TV
- Lehdet
- Kirjat
- Koulu
- Terveydenhoitaja
- Vieraat aikuiset
- Tutut aikuiset
- Muu, mistä? _____

13. Mistä/keneltä haluaisit saada tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen? Voit valita useamman.

- Vanhemmat
- Sukulaiset
- Sisarukset
- Ystävät
- Kumppani
- Porno
- Internet
- TV
- Lehdet
- Kirjat
- Koulu
- Terveydenhoitaja

Vieraat aikuiset

Tutut aikuiset

Muu, mistä? _____

14. Mistä asioista haluaisit koulussa keskusteltavan enemmän? Voit valita useamman.

Nuoruusiän kehitys

Seksuaalisuus

Itsetyydytys

Sukupuolitaudit

Ehkäisy ja ehkäisyvälineiden käyttötavat

Ehkäisyvälineiden haittavaikutukset

Turvaseksi

Parisuhteet

Sukupuolielämään liittyvät ongelmat

Päihteet ja seksi

Keho ja kehossa tapahtuvat muutokset

Sukuelinten rakenne ja toiminta

Ystävyys- ja perhesuhteet

Porno

Erilaiset seksitavat

Mieltymykset ja nautinto

Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö

Omat oikeudet ja rajat

Muu, mikä? _____

15. Millä opetusmenetelmillä toivoisit saavasi tietoa seksuaalisuudesta?**Voit valita useamman.**

- Lukemalla
- Kuuntelemalla
- Katsomalla videoita
- Ryhmätyöt
- Keskustelu
- Tutustumiskäynnit
- Muu, mikä? _____

16. Arveletko, että ikäisiisi verrattuna sinulla on seksiin liittyvää tietoa

- Selvästi vähemmän
- Jonkin verran vähemmän
- Saman verran
- Jonkin verran enemmän
- Selvästi enemmän
- En osaa sanoa

17. Millä luokka-asteella mielestäsi koulussa pitäisi aloittaa seksuaalikasvatus?

- 1–2. luokilla
- 3–4. luokilla
- 5–6. luokilla
- 7. luokalla
- 8. luokalla
- 9. luokalla
- Muu, mikä? _____

18. Puhutaanko kouluissa tyttö- ja poikaystäväistä vai kumppaneista?

- Tyttö- ja poikaystäväistä
- Kumppaneista
- Vaihtelevasti
- En osaa sanoa

19. Kuvitellaan, että sinulle tuttu poika seurustelee pojan kanssa, tai tyttö tytön kanssa. Mitä ajattelisit asiasta?

- En hyväksyisi
- En luultavasti hyväksyisi
- Luultavasti hyväksyisin
- Hyväksyisin ehdottomasti
- En halua vastata

20. Oletko itse kokenut tai kohdannut henkistä tai fyysistä väkivaltaa sukupuolesi tai seksuaalisen suuntautumisesi johdosta koulussa?

- Kyllä
- En
- En halua sanoa

22. Oletko itse kokenut tai kohdannut/huomannut sukupuolen ilmaisuun liittyvää syrjintää koulussa? Esimerkiksi pukeutumiseen tai käyttäytymiseen liittyen.

- Kyllä
- En
- En halua sanoa

Vastaa seuraaviin väittämiin omien kokemustesi perusteella.

24. Koulussani esiintyy toisten haukkumista ja nimittelyä, esim. homottelua.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

25. Koulussani kuulen negatiivisävytteistä puhetta tai kohtelua seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

27. Koulussani suhtaudutaan tasavertaisesti kaikkiin.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

29. Oppimateriaaleissa käsitellään tasavertaisesti kaikkia seksuaalisuuden muotoja ja sukupuolia. Kuten ehkäisystä, seksitavoista ja seksielämästä puhuttaessa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

30. Koen saaneeni koulun kautta riittävästi tietoa seksuaaliseen kehitykseen liittyen. Esim. siemensyöksyt, orgasmit, fantasiat, pakonomaiset halut, henkinen kypsyys, fyysiset muutokset.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

31. Koulun seksuaaliopetuksessa puhutaan asioista suoraan ja niiden oikeilla nimillä.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

32. Minusta koulun seksuaalikasvatus suhtautuu seksiin myönteisesti.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

33. Minulle seksuaalisuudesta puhuminen on helppoa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

34. Koen saaneeni riittävästi tietoa seksuaalikasvatuksesta koulussa.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

35. Koulun antama seksuaalikasvatus vaikuttaa omiin käsityksiini ja asenteisiini seksuaalisuutta kohtaan.

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- En samaa enkä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä
- En osaa sanoa

36. Vapaa sana koulun seksuaalikasvatuksesta.

[Tietosuojaseloste \(SeAMK Webropol\)](#)